

OTAVA
125
VUOTTA

ILMASTONMUUTOS NYT

SÄRMÄ

MITÄ MISSÄ KULLON

penitenti Saari ROSTER

Järkyttävien sotakirja mitä suomenkielillä koskaan on julkaistu

TOTTA RIikka Pulkkinen

HANNU SALAMA TAPAUSTEN KULKU

AKKI-LÄHTÖ

TIETOA ARTO MELLERI

KIRPUSTA KEISARIIN ERKKI TANTUN UUSIA SAMANKAPSIKKEITA

Kuka tietää? MISSA

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä

HYRY UUNI

ALEKSIS KIVEN Seitsemän veljestä Erkki Tanton kuvittamana

MITÄ MISSÄ KULLON

PAAVO RINTALA LENIN GRADIN KOHTALO SINFONIA

VÄRIEN PUUTARHA

YO KIRJAT

RUUNO!

SÄHKEEN VIINI-KIRJA

KODIN TIETOKIRJA

JOHN LENNON PANEE OMIAN

OTAVAN SUURI ALENNUSMYNTTI

Maughan

Peter von Bagh

Amerikka jälkeen Pillerin keksimisen

ROUVA

1. Tuhattaituri

TEHOKASTA BBC

BARBAPAPAN VÄRIT

Järkyttävien sotakirja mitä suomenkielillä koskaan on julkaistu

TOTTA RIikka Pulkkinen

HANNU SALAMA TAPAUSTEN KULKU

AKKI-LÄHTÖ

TIETOA ARTO MELLERI

KIRPUSTA KEISARIIN ERKKI TANTUN UUSIA SAMANKAPSIKKEITA

Kuka tietää? MISSA

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä

HYRY UUNI

OTAVAN SUURI ALENNUSMYNTTI

Maughan

Peter von Bagh

Amerikka jälkeen Pillerin keksimisen

ROUVA

1. Tuhattaituri

TEHOKASTA BBC

BARBAPAPAN VÄRIT

Maughan

JOHN LENNON PANEE OMIAN

PARIT

ROUVA

1. Tuhattaituri

TEHOKASTA BBC

BARBAPAPAN VÄRIT

anjia snellman

OTAVA
125
VUOTTA

1890-2015

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

© 2014 Kirjoittajat ja
Kustannusosakeyhtiö Otava

Kuvat:

Jouni Harala 84, 116, 122, Kari Hautala 102,
Pekka Holmström 113, Riikka Hurri 42, Mirva Kakko 93,
Sampo Korhonen 46-50, 52-55, 59-61, 63-64, 67-82,
Kuvamestari Lahti 88, Jorma Marstio 56-57, 68-69, 96, 99, 110,
Pekka Nieminen 39, 106, Arita Peuraharju 65, Päivi Puustinen 40,
Kimmo Räisänen 37, Teuvo Sankila 51, Tommi Tuomi 62,
Jarkko Virtanen 34 ja Otavan kuva-arkisto 4-5, 8, 10, 12,
14-15 (H. Iffland), 17, 19 (E. J. Viitasalo), 21, 23,
24-25 (Eero Troberg), 27, 28-29, 30, 32

Kirjan toimituskunta:

Eva Reenpää (pj.), Irja Hämäläinen, Tarja Kopra,
Päivi Puustinen, Mari Rakkolainen, Pasi Vainio

Toimitus: Irja Hämäläinen

Graafinen suunnittelu: Päivi Puustinen

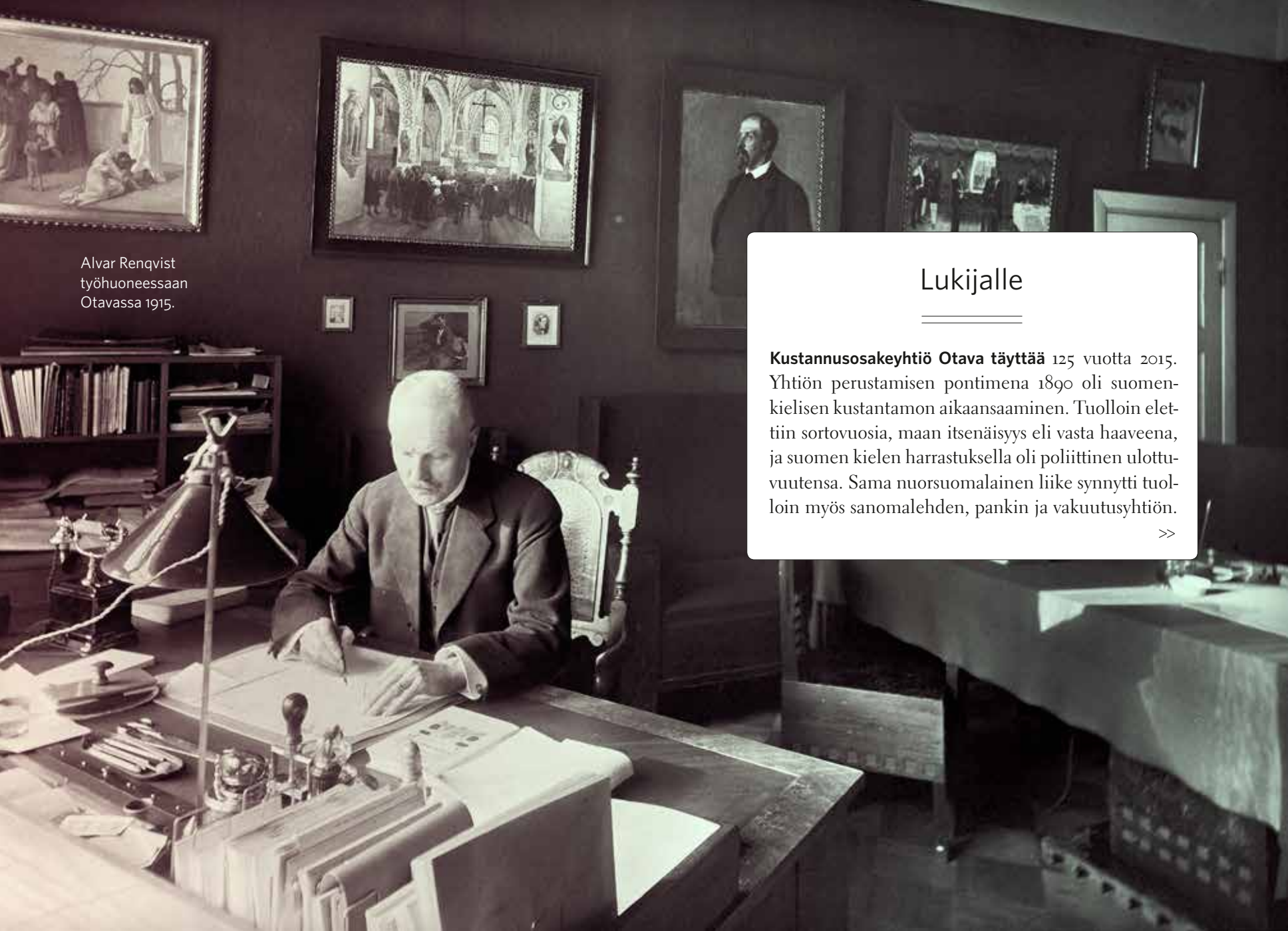
Painopaikka:

Otavan Kirjapaino Oy
Keuruu 2015

ISBN 978-951-1-28184-9

Sisällys

- 5 Lukijalle
Minna Castrén, Teuvo Sankila ja Pasi Vainio
- 9 125 vuotta kirjankustantajana
Riitta Korhonen
- 44 Otavan aakkoset
Mimma Näränen, Silka Raatikainen ja Lotta Sonninen
- 84 Puhelu
Tua Harno
- 88 Det började med marknadsföring
Karin Ihalainen
- 92 Ihmisestä välittämisen taito
Siri Kolu
- 96 Rakas Vihollinen
Jaakko Hämeen-Anttila
- 99 Aapisen opetukset
Johanna Lumme
- 102 Kettu ja tähti
Reeta Aarnio
- 106 Linja-auto
Juha Itkonen
- 110 Otavan ovesta
Lasse J. Laine
- 113 Oudon hyvässä seurassa
Aino Havukainen ja Sami Toivonen
- 116 Vastaus puhelinsoittoon
Riikka Pulkkinen
- 121 Minäkin olen ollut esikoiskirjailija
Laila Hirvisaari

Alvar Renqvist
työhuoneessaan
Otavassa 1915.

Lukijalle

Kustannusosakeyhtiö Otava täyttää 125 vuotta 2015. Yhtiön perustamisen pontimena 1890 oli suomenkielisen kustantamon aikaansaaminen. Tuolloin elettiin sortovuosia, maan itsenäisyys eli vasta haaveena, ja suomen kielen harrastuksella oli poliittinen ulottuvuutensa. Sama nuorsuomalainen liike synnytti tuolloin myös sanomalehden, pankin ja vakuutusyhtiön.

>>

Otavan alku oli ulkoisilta puitteiltaan vaatimaton: konttorina sai palvella aluksi toimitusjohtajan koti. Laadusta ei silti tingitty: kirjailijoiksi hankittiin suomenkielisiä kärkinimiä, ja valikoimaan kuuluivat kaunokirjallisuuden lisäksi tieto- ja oppikirjat. Pian oltiin mukana kirjakaupan perustamisessakin. Jo 1906, kun kustantamon toiminta oli nopeasti laajentunut, valmistui Uudenmaankadulle toimitiloiksi jyrävä jugendtyylinen graniittilinna ja sen naapuriin parin vuoden päästä kirjapaino.

Kustantamosta alkunsa saanut Otava-konserni on tänä päivänä toiseksi suurin graafisen viestinnän kustantaja Suomessa. Kustannusosakeyhtiö Otavan toimialana on edelleen suomenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden, lasten- ja nuortenkirjallisuuden sekä oppimateriaalien kustantaminen. Sama monipuolisen ja korkealaatuisen kirjallisuuden julkaisemisen halu, joka leimasi kustantamon alkua, elää Otavassa edelleen voimakkaana. Maailma muuttuu ja Otava sen mukana. Tulevaisuutta on vaikea ennustaa, mutta pysyvä ydintehtävä antaa tukea suunnistamisessa kohti tuntematonta.

Otava haluaa vaalia hyvää kirjallisuutta ja toimia oppimisen suunnannäyttäjänä. Avainasemassa ovat kirjailijat, jotka ovat kustantajalle kaikki kaikessa. Ilman kirjailijoita ei ole kustantamoa. Kustantamon tehtävä on toimia kirjailijantyön tukena ja siltana kirjailijoiden ja lukijoiden välillä. Lukemisen voimaan ja tarinoiden taikaan uskovat kaikki kustantamon työntekijät.

Tämä kirja kertoo aluksi lyhyesti Otavan historiasta. Otavan aakkosten muodossa esitellään sitä työtä, jota kustantamossa päivittäin tehdään. Lopuksi pääsevät ääneen itse kirjailijat ja kirjantekijät, jotka kertovat omasta suhteestaan Otavaan.

125-vuotiaan Otavan ystävien iloksi,

Minna Castrén
Kustannusjohtaja
Yleinen kirjallisuus

Teuvo Sankila
Kustannusjohtaja
Oppimateriaalit

Pasi Vainio
Toimitusjohtaja

Arvo Kotilaisen piirros Otavan kustannushaarat esitteli kustantamon monipuolista valikoimaa messuilla kävijöille vuonna 1920. Otavan liike-merkissä oli tutun tähtikuvion lisäksi tuolloin vielä mehiläinen.

Otavan kustannushaarat.

125

vuotta kirjankustantajana

Riitta Korhonen

Otavan tarina alkaa syksystä 1889, kun suomenkielinen sivistyneistö oli saanut tarpeekseen kirjojen huonoista suomennoksista. Filosofian maisteri Hannes Gebhard ja dosentti Eliel Aspelin agitoivat *Uudessa Suomettaressa* ilmestyneillä kirjoituksillaan uuden kustannusyhtiön syntyyn. Otava perustettiin 1890, ensimmäisenä toimitusjohtajanaan myöhemmin osuustoimintaliikkeen isänä tunnettu Hannes Gebhard.

Ensimmäiset toimitusjohtajat Otavan 40-vuotisjuhlassa 25.3.1930: vasemmalta W. A. Lavonius, Alvar Renqvist ja Hannes Gebhard.

Nuori kustantamo lähti liikkeelle varovaisesti. Toimitusjohtajan koti toimi yrityksen pääkonttorina, kirjavarastona, posti-toimistona. Toiminta oli – kuten aatteellisen pioneeritoiminnan kuuluukin olla – luovaa mutta tinkimätöntä.

Laatua yritys piti yllä hankkimalla joukkoonsa aikansa suomenkielisen sivistyneistön näkyvimpiä nimiä. Kustannustoiminta alkoi myös heti laajana, kaunokirjallisuudesta käytännön oppikirjoihin ja sävellyksiin. Ensimmäisten julkaisujen

joukossa oli 1892 aloitettu 12-osainen J. V. Snellmanin koottujen teosten julkaiseminen.

»Kirjallisesti korkealla olevien, etevien teosten julkaisemisella Otava nopeasti voitti kunnioitetun ja arvossapidetyn nimen sekä kirjailijoiden että kirjainostajien keskuudessa», muistelee toimitusjohtajan vaimo, rouva Hedvig Gebhard. Kirjallisesti merkittäviin teoksiin kuului myös tammikuussa 1891 julkaistu Minna Canthin menestysnäytelmä *Papin perhe*. Ensimmäisen, noin puolitoista vuotta kestäneen tilivuoden aikana kustannustuotteiden määrä oli 43. Tilikauden taloudellinen tulos oli heikko, vuodet 1890–1891 osoittivat voittoa 1110,77 markkaa.

Vuoden 1893 alusta Otavan johtoon tuli 24-vuotias filosofian kandidaatti Alvar Renqvist. Hannes Gebhard siirtyi akateemiselle uralle. Uusi toimitusjohtaja oli tunnetun herännäisjohtajan ja kirjankustantajan Henrik Renqvistin (1789–1866) pojanpoika. Alvar Renqvististä polveutuu Suomessa harvinainen, nyt jo neljännessä polvessa toimiva kirjankustannussuku.

Alvar Renqvist oli Otavan toimitusjohtajana aina vuoteen 1938. Innovatiivinen, uutta etsivä Renqvist teki opintomatkoja ulkomaille, opiskeli kustantamista ja liikkeenjohtoa. Hänen aikanaan kustannusyhtiö sai siivet alleen, sen talous kehittyi ja toiminta laajeni. Kirjallista loistoa yhtiölle antoi vuonna 1893 Kasimir Leinon, J. H. Erkon ja Arvid Järnefeltin liittyminen kustantamon kirjailijoihin. He edustivat uutta kirjallista suuntaa, nuorta Suomea. Eino Leino liittyi joukkoon vuonna 1896 esikoiskokoelmallaan *Maaliskuun lauluja*.

Renqvist ymmärsi myös volyymituotannon merkityksen yhtiön taloudelle. Syksyllä 1893 alkoi ilmestyä Otavan »helpohintainen kirjasto», nopeasti suosion saavuttanut koko kansan sarja.

Oppimateriaaleihin kuuluivat myös värikkäät opetustaulut. Ebba Masalinin maalaama Potaatti vuonna 1903 julkaistussa kasvitäulularjassa.

1900-luvulle tultaessa Otavan toiminta oli liikemiesmäistynyt. Vuonna 1891 alkanut koulukirjojen kustantaminen vahvisti yhtiön vielä epävakaa taloutta. Alvar Renqvist näki, että kustannustoiminta tarvitsi omissa käsissä olevan, varman jakelutien. Tämän turvaamiseksi Renqvist perusti yhdessä ystävänsä Gösta Brandersin kanssa Osakeyhtiö Akateemisen Kirjakaupan vuonna 1893. Neljä vuotta myöhemmin Renqvist myi osuutensa Brandersille ja vahvisti kaupasta saamallaan rahoilla omistustaan Otavasta.

Jo varteenotettavaksi helsinkiläiseksi yritykseksi kasvanut kustantamo tarvitsi lisää tilaa. Yhtiön jugendtyylinen toimitalo valmistui Uudenmaankatu 10:een vuonna 1906. Toinen merkittävä investointi oli pari vuotta myöhemmin naapuritontille rakennettu kirjapainorakennus. Oma paino vähensi yhtiön riippuvuutta kirjapainoista ja kirjan sitomoista.

Toimintojen ammattimaistuminen loi myös tarpeen kustantajien yhteistyöhön. Vuonna 1906 Otava ja WSOY perustivat Tietosanakirja Osakeyhtiön. Ensimmäinen 10-osainen tietosanakirja alkoi ilmestyä 1908 ja valmistui 1920. Vuonna 1910 suurimmat kustantajat perustivat jakelutieksi Rautatiekirjakauppa Oy:n, sittemmin Rautakirja Oy:n. Kustantajien ja kauppiaiden yhteinen logistiikkayhtiö Kirjavälitys Oy perustettiin 1919. Ensimmäistä yleistä kirjallisuusviikkoa kustantajat viettivät jo vuonna 1921.

Aika vaati myös uusia markkinointikeinoja. Vuonna 1905 käynnistyi Otavan lukurengas. Vanhemmista, varastoon jääneistä kirjoista koottiin 12 teosta käsittävä sarja, jota tarjottiin lukijoille 12 markalla, marka kuukaudessa. Kaksi kuukautta myöhemmin tämä kirjakerho-osamaksukaupan edeltäjänä toiminut liikeidea oli saavuttanut tavoitteensa: varastossa maanneet kirjat oli myyty loppuun.

Otavan toimitalo
Uudenmaankadulla
vuonna 1930.

Vuonna 1915 Otava täytti 25 vuotta. Juhlan kunniaksi yhtiö tarjosi henkilökunnalleen Ostrobotnian salissa »yksinkertaiset mutta arvokkaat päivälliset». Patriarkka Renqvist oli luonut perheyriykselle kestäväen toimintamallin, säästäväisen mutta henkilökuntaa arvostavan.

Alvar Renqvist omisti, johti ja oli mukana kaikessa yhtiön toiminnassa. Pojalleen Heikki Reenpäälle hän kirjoitti Lontooseen kehuen kustantajan ammattia hyväksi, varmaksi ja sympaattiseksi. »Alalla ei ole liikaa kilpailua, joskin WSOY Porvoossa on vaikea konkurentti», kirjoitti Renqvist.

Vuonna 1916 yhtiö otti uuden askeleen ja laajensi toimintojaan lehtikustantamiseen. *Suomen Kuvalehti* perustettiin vuonna 1916. Ensimmäisen maailmansodan vuosina kansalaisten lukuhaluivat olivat kovat. *Suomen Kuvalehti* kertoi sotatapahtumista tuoreeltaan ja nimensä mukaisesti kuvitti kertomukset runsaasti. Lehti oli menestys.

1920-luvulle tultaessa Otavan toiminta kasvoi edelleen. Suuri osa sotaa edeltävän kirjallisuutemme keskeisistä kirjailijoista julkaisi Otavassa: mm. Maria Jotuni, Joel Lehtonen, Volter Kilpi ja F. E. Sillanpää. Yritys laajensi Uudenmaankadun liiketaloa ja investoi vuonna 1921 Suomen ensimmäiseen syväpainoon, joka rakennettiin Hietalahden rantaan. Tätä tarvittiin *Suomen Kuvalehden* painamiseen.

Myös markkinointi sai uutta painoarvoa. »Otava käyttää sitenkin liian hillittyjä, sivistyneitä värejä mainonnassaan; aika vaatii räiskyntää ja räminää», neuvoi kirjailija Ilmari Kianto kustantajaansa. Kianto oli vakiinnuttanut asemansa kirjailijana jo vuosia aiemmin. Hänen mestariteoksensa *Punainen viiva* oli ilmestynyt Otavan kustantamana 1909.

Kustantaja oli monen kirjailijan pankki. Vuonna 1921 sai

Suomen Kuvalehden mainos ajalta 1917–1927 on Arvo Kotilaisen käsialaa. Otava oli perustanut lehden 1916, ja siitä tuli suuri menestys.

Otava Eino Leinolta velkojen pantiksi yksinoikeuden koko kirjailijan tuotantoon, ja Leino sitoutui tarjoamaan uudet teoksensa aina ensin Otavalle. Ilmari Kiannon taloudellisen hyvinvoinnin eteen toimitusjohtaja Alvar Renqvist ilmoitti tehneensä »enemmän kuin liikemiehelle oli sopivaa». Kun Frans Emil Sillanpää vuonna 1939 sai Nobelin kirjallisuudenpalkinnon 1,8 miljoonaa markkaa, oli hänen velkansa Otavalle jo yli 3 miljoonaa markkaa. Vasta vuosikymmeniä myöhemmin, 1960-luvulla alkanut valtion taiteilija-apurahajärjestelmä muutti käytännön.

Vuonna 1934 Otava ja WSOY yhdistivät aikakauslehtensä ja syntyi Yhtyneet Kuvalehdet Oy. Ensimmäinen yhteinen tuote oli samana vuonna ilmestymisensä aloittanut *Seura*-lehti. Vuonna 1939 yhtiöön perustettiin kuvapalvelu.

Vuonna 1935 noin 300 000 kansalaista vaihtoi nimensä suomenkieliseksi, ja niin myös Renqvisteistä tuli Reenpäitä. Alvar Renqvist siirtyi vuonna 1938 yhtiön hallituksen puheenjohtajaksi, ja toimitusjohtajaksi nousi hänen poikansa Heikki Reenpää. Veljeksi Kari Reenpää nimitettiin apulaisjohtajaksi, kirjalliseksi johtajaksi oli jo 1933 nimitetty Hannes Reenpää, ja Yhtyneitä Kuvalehtiä johti Jorma Reenpää.

Veljekset lisäsivät omistustaan yhtiössä koko 1930-luvun. Vuosikymmenen lopulla heillä kullakin oli viisi prosenttia osakekannasta, Alvar Renqvistillä 32 prosenttia. Tämä toi suvulle äänivallan yhtiökokouksissa.

Uusi toimitusjohtaja Heikki Reenpää oli moderni liikkeenjohtaja, sosiaalinen ja yhteiskunnallisesti aktiivinen. Hän jakoi vastuuta alaisilleen ja loi itse yhtiölle yhteiskunnallisia ja kansainvälisiä suhteita.

Ajan kauppatapa oli osamaksukauppa. Sen osuus Otavan myynnistä oli lähes 30 prosenttia. Ympäri maata kiertävien kirja-

F.E. Sillanpään 60-vuotisjuhla Otavassa 16.9.1948, jolloin Sillanpäälle luovutettiin hopeinen Agricola-mitali 20-vuotisesta yhteistyöstä. Kuvassa kirjailijan seurassa Kari, Hannes, Heikki sekä Yrjö Reenpää ja takana Rafael Koskimies.

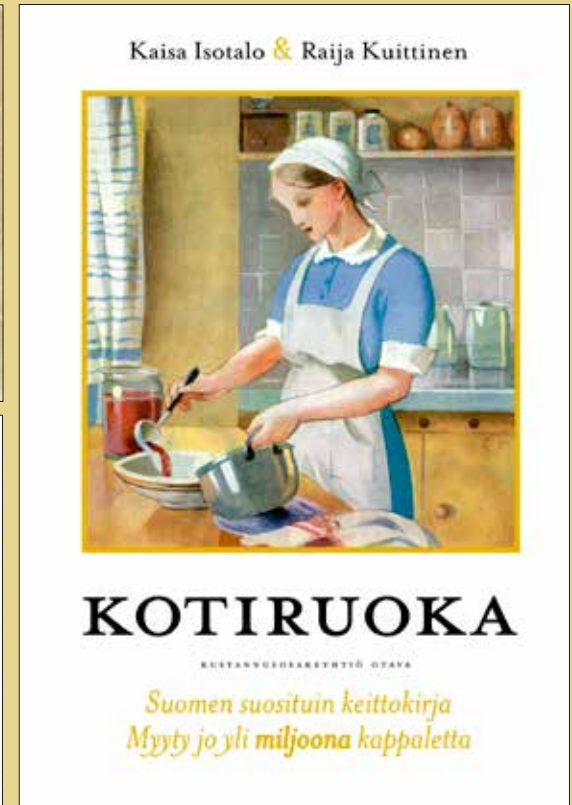
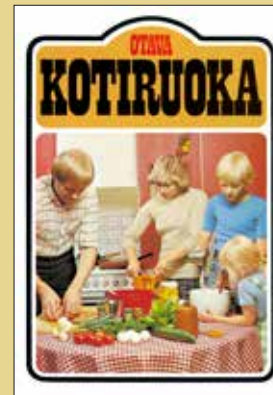
asiamiesten osuus yrityksen kirjatilauksista oli 1930-luvulla noin 35 prosenttia.

1930-luvulla yritys maksoi edellisen vuosikymmenen laajenuksia. Alan kilpailu kiristyi eivätkä kirjat menneet enää yhtä hyvin kaupaksi kuin vielä 1920-luvulla. New Yorkin pörssin romahkamisesta seurasi yleismaailmallinen lama ja työttömyys, sisäpolitiikassa levottomuutta aiheutti Lapuan liike lieveilmiöineen.

Vuonna 1933 yhtiö ajautui taloudelliseen kriisiin, josta se selvisi kiinnelainalla ja tiukalla säästöohjelmalla. Vuosikymmenen lopulla yhtiön taloudellinen tilanne kuitenkin nopeasti parani. Myös tuotannon vauhti kiihtyi. Kun yhtiö oli vuonna 1933 tuottanut alle 200 kirjanimikettä, ylitti nimikkeiden määrä vuonna 1938 jo yli 300.

1940-luvulla, sodan vuosina, Otavan 500 työntekijästä joka viides oli rintamalla. Tuore toimitusjohtaja Heikki Reenpää komennettiin Valtion Tiedotuslaitoksen päälliköksi, ja myös Hannes, Kari ja Jorma Reenpää kutsuttiin palvelukseen. Alvar Renqvist palasikin väliaikaisesti takaisin toimitusjohtajan tehtäviin vuonna 1941. Yhtiön toiminta oli sotavuosina vaikeaa, koska kaikesta oli pulaa, varaosista, raaka-aineista sekä työntekijöistä. Paperin ohella erityinen pula oli kirjojen sidonnassa käytetystä puuvillalangasta.

Koko 1940-luvun ei kirjojen myyminen ollutkaan yhtiön ongelma vaan niiden tuotanto. Kauppa kävi, sillä ankeiden aikojen vastapainoksi kansa janoi ajanviettekirjoja. Vuonna 1941 alkoi Otava julkaista nopeasti toimitettua kirjasarjaa TK-rintamakirjeenvaihtajat etulinjoilla, joka sisälsi rintamakirjeenvaihtajien kuvauksia ja valokuvia rintamalta. Kirjoittajina oli tunnettuja nimiä, muun muassa Yrjö Jylhä, Viljo Kajava ja Olavi Paavolainen.

Tietokirjojen kestosuosikkeja ovat Kotiruoka ja Mitä Missä Milloin. Niiden ulkoasu ja mainonta ovat muuttuneet vuosikymmenien aikana, mutta kirjojen perussisältö on pysynyt samana.

Armeija painatti Otavan syväpainossa karttoja. Tiedustelukoneet kuvasivat rintamalinjoja, kuvat toimitettiin painoon, jossa ne painettiin yöllä ja saatiin aamuksi rintamalle. Tärkeän tehtävän takia armeija määräsi Otavan painokoneet pois pommiuhan alla olevasta Helsingistä. Tämä kylvi yhtiön johdon mielissä siemenen myöhemmin tapahtuneelle yhtiön kirjapainon sijoittamiselle pois Helsingistä, Keuruulle.

Talvisodan yhteishenki oli synnyttänyt yhtiöön edelleen toimintaansa jatkavan henkilökuntayhdistyksen Otavalaiset.

Koko 1940-luvun Otavan taloudellinen kehitys oli vakaata. Vuonna 1945 Otava meni ajan hengen mukaisesti pörssiin.

1950-luvulla Suomi jälleenrakensi. Suuret ikäluokat tulivat kouluikään, ja oppikirjojen tarve oli valtava. Armi Kuusela kruunattiin maailman kauneimmaksi naiseksi, ja Helsinki sai olympialaiset, amerikkalaisuus tuli muotiin, ja nuorisokulttuuri otti ensi askeleitaan. Henkinen kasvu ja kulttuuri nousivat arvoon, ja Otava näiden arvojen vaalijana menestyi hyvin. Kotimaisessa kirjallisuudessa Otava niitti mainetta 1950-luvun modernismin kustantajana, kun Tuomas Anhava, Paavo Haavikko, Veijo Meri, Marja-Liisa Vartio ja muut uudistivat runon ja proosan ilmaisua. Yhtiö teki strategisesti viisaan päätöksen ja panosti oppikirjamarkkinoille. Tuotanto ja liikevaihto kasvoivat. Kasvusta huolimatta yhtiön tulos- ja kannattavuuskehitys ei koko 1950-luvun aikana ollut riittävän hyvä.

Heikki Reenpää oli johtanut Otavaa poikkeusolosuhteissa, sodan aikana. Heikki Reenpään seuraajaksi tuli vuonna 1956 hänen veljensä Kari Reenpää, jonka tehtäväksi jäi kuroa kiinni yhtiön sotavuosina menetetty tekninen osaaminen. Tuotannolliset investoinnit olivat 1940-luvulla jääneet tekemättä.

Otavan oppikirjanäyttely oli esillä kansakoulujen suurjuhlilla Jyväskylässä kesällä 1951.

Keuruun uusi kirjapaino aloitti toimintansa vuonna 1955. Se oli Kari Reenpään luomus, tuotantolaitoksena tehokas, mutta koneet olivat jo osin vanhoja. Keuruulla oli ajateltu myös henkilökuntaa, jolle oli rakennettu ajanmukaiset asunnot alueelle. Muutto Keuruulle merkitsi väistämättä muutoksia myös yrityksen kulttuuriin.

Otavan 60-vuotisjuhla Adlonissa
20.10.1950. Vasemmalta Tapio
Tapiovaara, Eino S. Repo, Anja
Vammelvu, Juha Mannerkorpi,
Lasse Heikkilä, Lassi Nummi ja
Kai Laitinen.

Vuonna 1958 Otava alkoi julkaista suosituksi tulleita kirjallisia äänilevyjä. Kustannuspoliittisesti vuosikymmenen merkittävin saavutus oli marsalkka Mannerheimin muistelmien kustantaminen. Mannerheim kuoli tammikuussa 1952, hänen muistelmansa ilmestyivät saman vuoden syyskuussa. Teos oli aikansa ainutlaatuinen bestseller.

1960-luvulla Otava ajautui taloudellisiin vaikeuksiin. Sen taustalla olivat vanhentuneet graafiset laitokset, oppikirjamarkkinoiden kaventuminen ja suurteosten kustantamisesta johtuneet inflaatiotappiot. Yhtiön organisaatiokaan ei enää vastannut ajan tarpeita.

Kari Reenpään kuoleman jälkeen toimitusjohtajaksi tuli hänen veljenpoikansa Heikki A. Reenpää vuonna 1968. Varatoimitusjohtajaksi nimitettiin Kari Reenpään poika Olli Reenpää. Parivaljakko pisti hihat heilumaan, Heikki A. Reenpää oli avannut yhtiölle ovia modernisteihin, perustanut Eino Leinon Seuran ja herätti kirjailijoiden luottamusta uuden ajan kustantajana. Olli Reenpään urakaksi jäi yhtiön tekniikan ja hallinnon uudistaminen. Heikki A. Reenpään veli, Erkki Reenpää etsi Otavalle käänöskirjoja maailmalta, kirjallinen johtaja Paavo Haavikko saneerasi Yhtyneitä Kuvalehtiä.

Euroopan hullu vuosi 1968 oli Otavan kriisin vuosi. Tiukan tervehdyttämisohjelman ja johtamiskulttuurin muuttamisen avulla sekä Pohjoismaiden Yhdyspankin taloudellisella tuella Otava teki nopean käänteen parempaan.

Myös markkinointi etsi uusia keinoja: vuonna 1969 perustivat Otava, WSOY ja Tammi Suuren Suomalaisen Kirjakerhon. Yhdysvalloista kopioitu kirjakerhon malli osoittautuikin nopeasti strategisesti oikeaksi päätökseksi.

Latojat Otto Suomela ja Osmo Koski työssään 1940–1950-luvulla.

The Beatles Fan Clubin edustajien vierailu Otavassa 4.12.1964 ja katseltavana Otavan julkaisema kirja John Lennon panee omiaan. Oikealla silloinen myyntijohtaja Heikki A. Reenpää.

Frankfurtin kirjamesseilla Otava oli esiintynyt jo 1950-luvulla. 1960-luvulla olivat suhteet kansainvälisiin kirjailijoihin jo vakiintuneet. Vuonna 1961 yritys osti Günter Grassin *Peltirummun* kustannusoikeudet. Kymmenen vuotta myöhemmin Henri Charrièren *Vanki nimeltä Papillon* oli avittamassa Otavan taloudellista pelastumista.

Vuosikymmentä leimasi kaksi kirjasotaa. Ensimmäisen syytti vuonna 1963 kirjailija Paavo Rintala teoksellaan *Sissiluutnantti*. Mannerheimin muistelmat 1950-luvulla kustantanut Otava joutui nyt 34 reservin kenraalin protestin ja kansalaisten boikottilistojen kohteeksi. Vain vuotta myöhemmin syytti Hannu Salama *Juhannustanssit*-romaanillaan uuden sodan. Salama sai jumalanpilkasta vankeustuomion ja Otavan johto sakot. Runoilija Pentti Saarikoski kohosi yhdeksi koko 60-luvun sukupolvikapinan ja poliittisen osallistumisen näkyvimmistä hahmoista.

Vuonna 1979 Otavan toimitusjohtajaksi tuli Olli Reenpää, ja Heikki A. Reenpää siirtyi hallituksen puheenjohtajaksi.

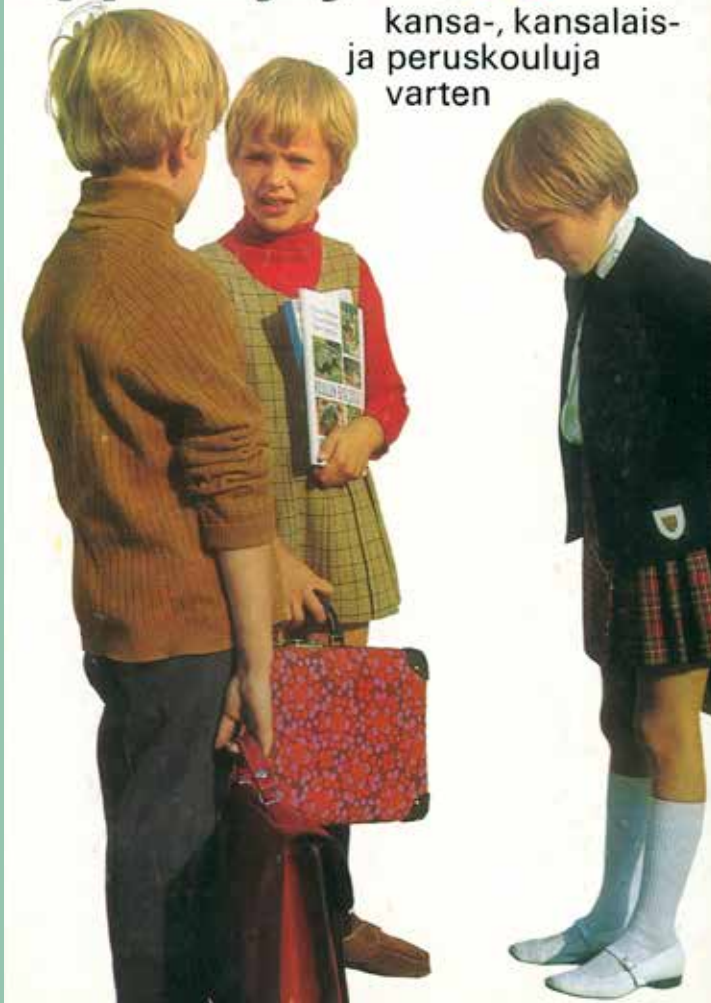
1960-luvun politisoitumisen jälkeen 1970-lukua leimasi koko yhteiskunnan laitostuminen. Vuoden 1973 öljykriisi ja riippuvuus muun maailman tapahtumista synnyttivät epävarmuutta ja lamaanusta. Kirjallisuus löysi uuden ilmaisukeinon, pamfletit.

Otavan kirjailijoiden joukossa on 44 Nobelin kirjallisuuspalkinnon voittajaa.

Otavan oppikirjoja 1969–70

kansa-, kansalais-
ja peruskouluja
varten

Laila Hietamies, myöhempi Hirvisaari, julkaisi esikoisromaaninsa *Lehmusten kaupunki*, ja hän nousi nopeasti suuren yleisön suosikkikirjailijaksi. Kuluttajakäyttäytymisen muutoksiin Otava reagoi alkamalla kustantaa kioskikirjallisuutta ja lapsille ja nuorille tarkoitettuja *Tintti*- ja *Lucky Luke* -sarjakuvakirjoja.

Kustantajan taloudelle vuosikymmenen merkittävin muutos oli peruskoulu-uudistus. Otavan merkitys sivistyskustantajana kasvoi, kun uudet oppikirjat otettiin hyvin vastaan kouluissa. Myös kirjakerho oli liiketoimintona onnistunut. 1970-luvulla Otavan taloudellinen tilanne oli vakaa.

Samaan aikaan kirja-ala kaupallistui. Kirjakauppojen yksinmyyntioikeus lakkasi vuonna 1971, ja kirjasta tuli kauppatavara, jota ostettiin ja myytiin tarjoushinnalla tiskiltä kuin tiskiltä.

Vuonna 1982 Otavan historiassa tapahtui merkittävä muutos, kun aiemmin Hietalahdessa toiminut syväpaino siirtyi uuteen painotaloon Espoon Kivenlahteen. Myös Yhtyneet Kuvalehdet sai uuden toimitalon Pasilasta vuonna 1987. Seuraavana vuonna 1988 Yhtyneet Kuvalehdet osti tamperelaisen Lehtimiehet Oy:n. Lehtiyhtiössä alkoi yrityskulttuurien sulauttaminen.

Koko 1980-luku oli Otavalle tasaisen kasvun aikaa. Uusi toimitusjohtaja Olli Reenpää määritteli tehtäväkseen idealismin ja realismin yhdistämisen. Tämä tarkoitti, että satavuotiaan yrityksen oli kasvettava ja kehitettävä liiketoimintansa ydinalueita kannattavasti mutta unohtamatta historiaansa kirjallisen kulttuurin edistäjänä.

1980-luvulla yritys keräsi kirjallisia voittoja. Historian ensimmäinen Finlandia-palkinto myönnettiin 1984 Otavan kirjailijalle Erno Paasilinnalle. Myös ensimmäisen Tieto-Finlandia-palkinnon sai otavalainen, professori Erik Tawaststjerna Sibeliuksen elämäkerrastaan. 1930-luvulla yhtiö oli jo kustantanut Sibeliuksen nuotteja.

Vuonna 1991, vuosisadan syvimmän laman kynnyksellä Otava lunasti pörssissä olleet osakkeensa takaisin. Tavoite oli palauttaa yhtiön omistus Reenpään perheelle. Otava velkaantui operaatioissa oman liikevaihtonsa verran. Tavoitteet, perheyrittäjyyden säilyminen ja suomenkielisen kustannustoiminnan turvaaminen pitkällä aikavälillä, olivat toimivan johdon ja omistajien mukaan velkaantumisen arvoisia.

Mauri Kunnas
Otavan
uudistetun
kirjamyymälän
avajaisissa
25.8.2011.

Seuraavan kymmenen vuoden aikana tapahtui suomalaisessa mediakentässä suuria muutoksia. Vuonna 1998 Sanoma Osakeyhtiö ja WSOY yhdistyivät. Juuri pörssistä irtaantumisesta selvinnyt Otava joutui taas kiperän tilanteen eteen. Suurin kilpailija sai fuusiossa puolet yhteisistä yhtiöistä, Yhtyneistä Kuvalehdistä, Suuresta Suomalaisesta Kirjakerhosta ja Acta Printistä. Tilanne oli kilpailullisesti mahdoton. Otava päätti lunastaa WSOY:n osuuden yhteisesti omistetuissa yhtiöissä. Syntyi Otava–Kuvalehdet-konserni.

Seuraavina vuosina sekä kirjapainotoiminta että kustannustoiminta yhtiöitettiin. Liken kustannustoiminta ostettiin vuonna 2005. Konsernin emoyhtiön nimi muuttui vuonna 2010 Otava Oy:ksi, ja Yhtyneet Kuvalehdet sai samalla uuden nimen Otavamedia Oy. Kun Sanoma myi Tammen ja WSOY:n yleisen kirjallisuuden Bonnierille keväällä 2011 ja Suomalaisen Kirjakaupan Otavalle syksyllä 2011, Otava-konsernista tuli Suomen suurin kirjankustannusalan toimija. Vuoden 2014 lopussa Otava osti vielä osake-enemmistön Kustannusosakeyhtiö Moreenista.

Vuosituhanen vaihteessa Olli Reenpää siirtyi konsernijohtajaksi. Hänen poikansa Antti Reenpää toimi kustantamon toimitusjohtajana 2000–2008. Vuonna 2008 tapahtui suuri muutos, kun toimitusjohtaja palkattiin suvun ulkopuolelta: toimitusjohtajaksi tuli Sara Mella. Nykyinen, vuonna 2009 tehtävässä aloittanut toimitusjohtaja, on Pasi Vainio, pitkän linjan otavalainen. Otava-konsernin toimitusjohtajana toimii puolestaan Aleksander Lindholm. Perheyhtiölle tärkeä jatkuvuus yhtiön johdossa toteutuu konsernin hallituksessa. Alvar Renqvistin pojan tyttärenpoika Henrik Ehrnrooth toimii puheenjohtajana ja Olli Reenpää varapuheenjohtajana.

Kustannusosakeyhtiö Otava on menestynyt 2000-luvulla kirjankustantajana jatkuvan määrätietoisen työn tuloksena. Keskiössä ovat olleet kirjojen lukijat ja heidän muuttuvat makunsa ja tarpeensa. Kirjoja halutaan lukea paitsi perinteisinä paperiversioina myös sähkökirjoina tai kuunnella niitä äänikirjoina. 2010-luku on tuonut mukanaan vielä taskukirjojakin pienemmän koon, minikokoiset miki-kirjat. Muodosta riippumatta Otavassa on haluttu olla aina lukijoiden asialla sivistäen, tietoa ja elämyksiä jakaen.

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä Otava keräsi useita Finlandia-palkintoja. Kjell Westö palkittiin 2006 Finlandialla romaanistaan *Där vi en gång gått / Missä kuljimme kerran* ja seuraavana vuonna Hannu Väisänen voitti Finlandian omaelämäkerrallisella romaanillaan *Toiset kengät*. Antti Hyry palkittiin vuonna 2009 teoksestaan *Uuni* ja Vesa Sirén Tieto-Finlandialla vuonna 2010 suurteoksestaan *Suomalaiset kapellimestarit*.

Kustantamon toiminnassa erityistä painoa on annettu lukemisharrastuksen lisäämiselle. Otavan lasten ja nuorten kirjojen kärkeä edustavat Mauri Kunnaksen lukuisat kuvakirjat sekä Aino Havukaisen ja Sami Toivosen Tatu ja Patu -kirjat. Kunnaksen *Seitsemän koiraveljestä* saavutti ennätysmäisen suosion; se myi enemmän kuin mikään muu uutuuskirja ilmestymisvuonnaan, 128 000 kpl. Havukainen ja Toivonen palkittiin Finlandia Juniorilla vuonna 2007 kirjastaan *Tatun ja Patun Suomi* samoin kuin Siri Kolun *Me Rosvolat* vuonna 2010. Sen oikeudet on myyty jo kuuteentoista maahan, ja Rosvoloista on kasvanut edelleen kokonainen lastenromaanisarja.

Otavan kotimaiset kirjailijat ovat saaneet pysyvän paikan suomalaisten lukijoiden keskuudessa. Laila Hirvisaaren lisäksi

Välillä kirjantekijät vierailevat myös painotyön laatua tarkastamassa Keuruun kirjapainossa. Tässä ovat vuorossa Tatu ja Patu -kirjojen tekijät Aino Havukainen ja Sami Toivonen vuonna 2000.

mm. Antti Tuuri, Anna-Leena Härkönen, Kjell Westö, Reijo Mäki, Enni Mustonen, Virpi Hämeen-Anttila, Katja Kallio, Sirpa Kähkönen, Riikka Pulkkinen, Miika Nousiainen ja Juha Itkonen ovat lukijoiden suosikkeja vuodesta toiseen.

Kjell Westö palkittiin vuonna 2014 Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinnolla historiallisesta romaanistaan *Kangastus 38 / Hägring 38*. Aikaisempia PN-palkinnon voittajia Otavan kirjailijoista ovat Veijo Meri (1973, romaanistaan *Kersantin poika*), Hannu Salama (1975, *Sinä näkijä, missä tekijä*) ja Antti Tuuri (1985, *Pohjanmaa*).

Otava myös tunnetaan korkealaatuisen käänöskirjallisuuden kustantajana. Peräti 44 Otavan julkaisemaa kirjailijaa on palkittu Nobelin kirjallisuuspalkinnolla. Viime vuosien aikana Otava on julkaissut mm. Mo Yania, Mario Vargas Llosaa, Herta Müllerä, J. M. G. Le Cléziota, Doris Lessingiä, Elfriede Jelinekiä, J. M. Coetzeta, Imre Kertésziä ja Gao Xingjiania. Otava on myös suurimpien kansainvälisten myyntimenestysten ja kirjailmiöiden julkaisija. Mm. Henning Mankell, Patricia Cornwell, Liza Marklund, Khaled Hosseini, David Nicholls, E L James ja J. K. Rowling ovat valloittaneet myös suomalaiset lukijat.

Otavan tietokirjat ovat herättäneet keskustelua ja niistä on tullut ilmiöitä. Erityisesti elämäkerrat ovat kiinnostaneet luki-joita. Pekka Herlinin, Martti Ahtisaaren, Steve Jobsin, Jorma Ollilan ja Teemu Selänteen elämäkerrat saivat suurta julkisuutta ja nousivat tietokirjojen myyntikärkeen. Keittokirjakklassikko, ensimmäisen kerran vuonna 1908 ilmestynyt *Koti-ruoka* ylitti miljoonan kappaleen myynnin.

Oppimateriaalien legendaarisimman oppimateriaalisarjan, *Koulun Biologian*, ensimmäinen osa ilmestyi vuonna 1968,

Vuonna 1945 perustettu Otavan Kirjasäätiö edistää ja tukee kirjallisuutta apurahoilla ja myös palkitsee vuosittain ansioituneita kirjailijoita ja kääntäjiä. Säätiön Veijo Meri -palkinnon sai 23.4.2014 Anna-Leena Härkönen, jota onnittelee Olli Reenpää.

Vuosittain palkitaan 25 kirjataiteellisesti kauneinta kirjaa, joista yksi saa Vuoden kaunein kirja -palkinnon. Arvostelussa kiinnitetään huomiota typografiaan, materiaaleihin, tekniseen toteutukseen ja kokonaisvaikutelmaan. Kuvassa Otavan palkittuja kirjoja.

tekijöinä nuoret ja aktiiviset opetuksen uudistajat Teuvo Nyberg, Olavi Vestelin ja Rauno Mattila. *Koulun Biologia* -sarjan pohjalta ja samojen tekijöiden aktiivisuudesta ovat syntyneet myös luonnontieteiden oppimateriaalit lukion ja perusopetuksen biologiaan, maantietoon ja ympäristötietoon sekä alakoulun fysiikkaan ja kemiaan. Vuonna 2014 saman materiaali-perheen tuotteita on käytössä laajalti Suomen kouluissa. Nämä sarjat ovat olleet Suomen käytetyimpiä koko peruskoulujärjestelmän olemassaolon ajan. Tekijöistä Teuvo Nyberg on yhä mukana rakentamassa uusimpiakin oppimateriaaleja. Materiaaleja, joissa opetusneuvos Nyberg on ollut mukana, on julkaistu jo yli 20 miljoonaa kappaletta.

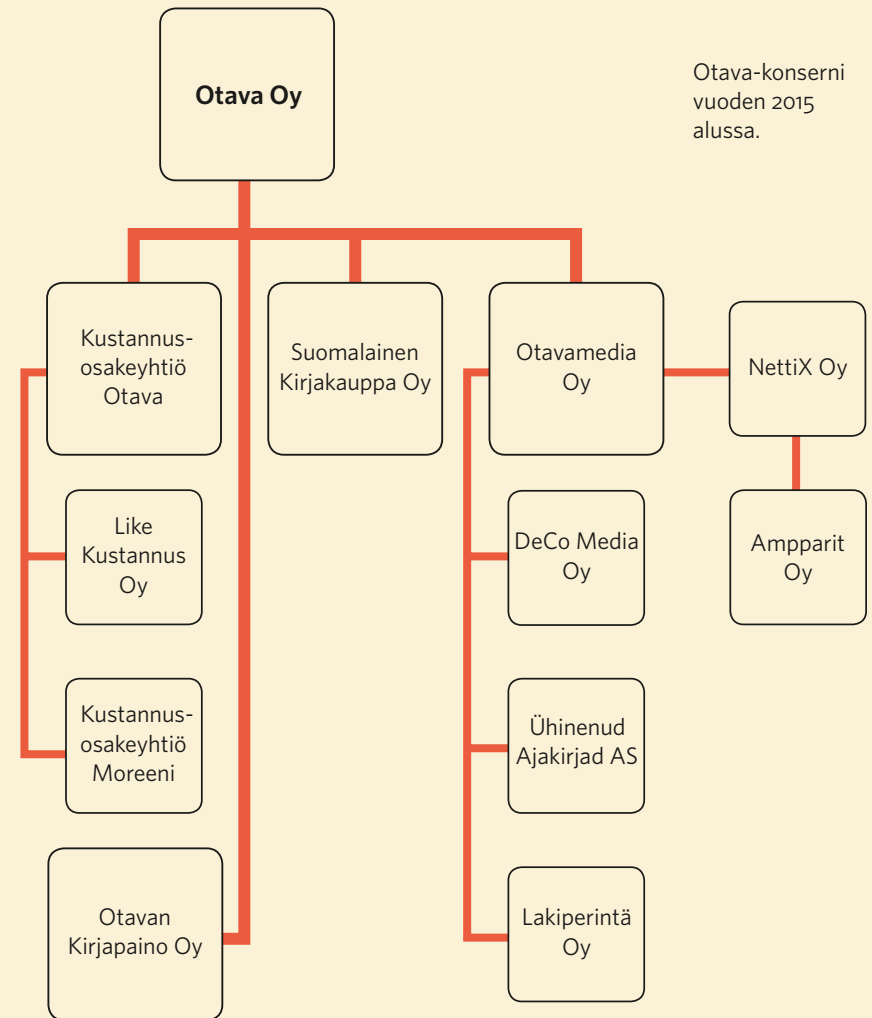
2000-luvun alussa ilmestymisen aloittanut *Tuhattaituri*-sarja muutti 1.–6.-luokkien matematiikan opetusta. Se on noussut uudistusten myötä Suomen suosituimmaksi matematiikan oppimateriaalisarjaksi. *Tuhattaituri* toi matematiikan opetuksen uusia metodeja, ja sarja antaa opettajille entistä enemmän työkaluja perusasioiden opettamiseen. Sarja myytiin Ruotsiin keväällä 2012, ja sen alkuaskeleet ovat olleet sielläkin menestys. Samana vuonna Otava aloitti ruotsinkielisten oppimateriaalien kustantamisen Suomessa.

Koulun ja oppimisen digitalisoituminen näkyy oppi- ja tehtäväkirjojen muuttumisena sähköisiksi. Sitä vauhdittaa edelleen kokeiden ja ylioppilaskirjoitusten suunniteltu muuttuminen sähköiseksi. Nykyisin Otava tarjoaa jo lähes kaikki lukion pakollisten kurssien sisällöt myös digikirjoina. Painetun kirjan rooli säilyy silti edelleen vahvana oppimisen apuvälineenä. Digitalisoitumisesta riippumatta keskeistä ovat yhdessä opettajien kanssa tehdyt korkealaatuiset sisällöt.

Sadankahdenkymmenenviiden vuoden jälkeen Otavan asema suomalaisena kirjankustantajana on vahva. Otavan johto ja työntekijät ovat sitoutuneet tekemään työtä kirjan puolesta. Kuten Alvar Renqvist kirjoitti *Otavainen*-markkinointilehdessä 1915: »Tietoisuus siitä, että vaikka yhtiömme onkin tavallinen osakeyhtiö, jonka toiminnan täytyy olla järjestetty niin, että se tuottaa voittoa, jotta jatkuva toiminta kävisi mahdolliseksi, on se samalla ylevien tarkoitusperien palveluksessa, joiden menestyminen on mitä likeisimmässä yhteydessä kansamme menestymisen kanssa kokonaisuudessaan. Tämä tietoisuus on eläyttänyt kaikkia tekemään parastansa yhteisen asian hyväksi.»

Otava-konsernin hallituksen vetovastuu siirtyi Olli Reenpäältä Henrik Ehrnroothille 25.3.2014. Samana päivänä Otavan yhtiökokouspäiväillä juhlittiin myös Olli Reenpään 80-vuotissyntymäpäivää.

OTAVA
KONSERNI

A

niin kuin
alku

A seisoo yhä aapisen alussa niin kuin jo Agricolan aikoina. Lukutaito on avain avarampaan, avoimempaan maailmaan - ei tarvitse kuin avata kirja. Tietokirjoja ja tarinoita, oppikirjoja ja äänikirjoja, runoja ja sarjakuvia, bitteinä ja painotuotteina.

Otavan A ja O ovat ihmiset. Ketju alkaa kirjailijasta ja päättyy lukijaan, ja siinä välillä ahertaa kustantamon väki. Tämä on kuvakertomus otavalaisten arkisesta aherruksesta lukemisen ja oppimisen hyväksi.

B

niin kuin bestseller

Tiedätte kyllä sen tunteen: Tämä kirja minun on PAKKO saada lukea! Tunnetta levittää ympärilleen myynti- ja markkinointiosasto, jonka kunniakas tehtävä on saattaa kirja lukijansa luo. Tuottaja Noora Al-Ani (vas.) ja myyntipäällikkö Kaisu-Maria Toiskallio RAKASTAVAT kirjoja eivätkä epäröi julistaa rakkauttaan, kaikkialla ja kaiken aikaa. Niin somessa, kirjakauppojen myyntineuvotteluissa kuin kirjamessuvilinässäkin pirskahtelee innostus ja usko kirjaan. Niistä syntyy bestseller.

Pokkari on hyvä pahe.

C *niin kuin copywriter*

*Steve Jobs.
Mies joka keksi
tulevaisuuden.*

Nuo otsikot, jotka pysäyttävät lukemaan viestin ja mainoksen, muotoillaan markkinointiosastolla. Nuo pienet tarinat, jotka myyvät kirjoja, syntyvät mainostoimittajan kynästä. Nuo perustelut, jotka avaavat oppimateriaalien sisältöä, ovat markkinointisuunnittelijan muokkaamia.

Kuvassa (vas.) Ulla Luukkonen, Johanna Oris ja Anna Väänänen.

*NYT MEILTÄ!
Nauruterapiaa
ilman lähetettä.*

*Äidinkielessä on
SÄRMÄÄ!*

Voimalla seitsemän koiran.

D *niin kuin digitaalinen*

Tärkeintä ei ole muoto vaan sisältö. Tosin tänä päivänä on tärkeää, että oppimateriaaleja on tarjolla eri muodoissa, sekä printtinä että digitaalisena. Digitaalisissa sisällöissä on oppimiseen koukuttavia pelejä ja tehtäviä, suunneltavia opetus-tekstejä ja innostavia videoita. Koulussa on nykyään kiva!

Digiverkkoon ovat tarttuneet (vas.) Sanni Koskela, Peter Bagge, Liina Savola, Fredrik Rahka ja Heini Ruuskanen.

E

niin kuin esittely

Oppimateriaalien myyntipäällikön työ on usein jännittävää. Timo Rantala muistelee Arja Kuituselle koulukäyntiä, jossa oppimateriaalin esittely oli sujunut mallikkaasti oppikirjailijan antaessa tukea. Opettajat nyökkäilivät, mutta kukaan ei sanonut eikä kysynyt mitään. Timo poistui miettien, mikä meni pieleen. Sitten seuraavana päivänä tulee puhelu koululta: »Me otetaan kaikki!»

F

niin kuin messut

Kirjamesseilla ihmiset ja kirjat kohtaavat yllättävillä tavoilla. Ihan joka kerta ei käy niin, että Emma Alftanin myyntipuhetta tulevat kuuntelemaan Suomen presidentti ja Saksan liittopresidentti. Mutta Frankfurtissa syksyllä 2014 kävi niinkin. Kuten kuvasta näkyy, kirjamesseilla hymy on herkässä.

G

niin kuin
graafinen
suunnittelu

Graafisen suunnittelun osastopäällikkö Anna Lehtonen (oik.) tiimeineen vangitsee kirjan sisäisen kauneuden puhuttelevaksi kansitaiteeksi. Graafisen suunnittelijan työ on kiinteä osa teoksen sisältöä. Hän jäsentää tekstiä - havainnollistaa, rytmittää ja ratkaisee. Vuoden kauneimmaksi kirjaksi valittiin vuonna 2013 graafisten suunnittelijoiden Piia Ahon (vas.) ja Venla Kosken työ, Lasse J. Laineen *Suomen luonto*. Suomen kirjataiteen komitea palkitsi Otavan kirjan myös vuosina 2011 ja 2012, jolloin voittajaksi valittiin Markus Pyörälän suunnittelemat Harry Salmenniemen *Runojä* ja Jaakko Yli-Juonikkaan *Neuromaani*.

H

niin kuin hernekeitto

Kuppilassa tavataan kollegoita, vaihdetaan juurut, saadaan lukuvinkkejä, räjähdetään nauruun ja palataan ravittuina töihin. Satu Araneva (oik.) ja Helena Saarainen ovat muonittaneet otavalaisia työparina yli kaksikymmentä vuotta. Maanantaina makkaraa ja torstaina pannukakkua, aamupuuroa ja porkkanaraastetta, loputtomia termoskannullisia palaveripolttoainetta ja Mauri Kunnakselle hänen lempiruokaansa kahvia ja pullaa.

I

niin kuin ihmiset

Otavalaisia oli vuoden 2014 lopulla 147 kappaletta. Heidän keski-ikänsä on 44 vuotta, ja he ovat työskennelleet Otavassa keskimäärin 13 vuotta. Miehet ovat vähemmistössä, heitä on vaivaiset 21 prosenttia työntekijöistä. Henkilöstöpäällikkö Inkeri Huotari huolehtii niin työsuhderyhtymyksistä, koulutusmahdollisuuksista kuin työhyvinvoinnista.

J

niin kuin johtajisto

Tämä joukkue luotsaa kustantamoa kirjamaailman myrskyissä. Johtajistoon kuuluvat vasemmalta lukien Maija Kuusi, Arto Tuokko, Minna Castrén, Jaakko Haapakangas, Pasi Vainio ja Teuvo Sankila sekä kuvasta puuttuvat Inkeri Huotari ja Fredrik Rahka.

K

niin kuin kirjailija (ja kustannustoimittaja)

Kirjankustantamisen kaikkein olennaisinta henkilöä ei kustantamossa usein näy, sillä kirjailija työskentelee yleensä yksin. Kirjoittaminen on ajattelemista, ymmärtämistä, tähyilemistä, kuulostelemista. Kun teksti alkaa kaivata lukijaa, on aika ottaa yhteys kustannustoimittajaan, joka vuorostaan heittäytyy kirjan maailmaan. Valmis kirja piirtyy käsikirjoituksesta esiin keskustelun ja kommentoinnin kautta. Kirjailija Virpi Hämeen-Anttila on kirjoittanut tähän mennessä kaksitoista lukijoiden rakastamaa romaania ja lisäksi tietoteoksia ja nuortenkirjoja. Kustannustoimittaja Aleksi Pöyry on kättilöinyt romaaneista kolme.

L

*niin kuin
lukija*

Satutuokion kuuntelijat piirissä lattialla. Työmatkalaiset junassa, bussissa, raitiovaunussa. Koululaiset pulpeteissaan. Lentokenttien odottajat ja sadepäivän viettäjä nojatuoleissaan. Uimarantojen, riippumattojen, pihakeinujen lomalaiset. Opiskelijat kammioissaan. Kirjakaupan hyllyjen väleissä vaeltelijat. Ääneenlukija sairaalavuoteen laidalla ja toinen kirjallisuusklubin lavalla, heidän lumoutuneet kuuntelijansa. Nuoruutensa klassikoihin palaajat. Klassikoiden löytäjät jotka tuntevat olevansa ensimmäisiä. Fanittajat, kriittiset, ahmijat, maistelijat, ne joiden yöpöydällä on aina korkea kasa.

M

niin kuin **Mitä Missä Milloin**

Vuosikirja MMM on rakastettu joululahja sukupolvesta toiseen. Kustannuspäällikkö Mari Mikkola kollegoineen metsästä muita menestyksekkäitä tietokirjoja meiltä ja maailmalta.

N

niin kuin **nörtti**

Kirjanteon nykypäivää ovat lukuisat tietojärjestelmät, joiden avulla niin tekstit ja kuvat kuin kaikki niitä koskeva tieto liikkuvat talossa sujuvasti ja lähtevät maailmalle hallitusti. Järjestelmien sekä niiden käyttöön tarvittavien laitteiden ja palvelimien toiminnasta vastaa Reijo Tantu tiimeineen. Ylläpidon lisäksi Otavan omat nörtit myös kehittelevät ja toteuttavat uusia ratkaisuja.

O

niin kuin oikeudet

Verkostot ovat oikeuksien myynnissä kaiken A&O. OGA:n Noora Sällström (vas.) ja Katja Kaulio koostavat kullekin kustantajalle tai agentille juuri tätä kiinnostavan kattauksen Otavan kirjoja. He teettävät käänösnäytteet, laativat synopsiksen ja ovat valmiit *pitchaamaan* kirjan niin messuhulinassa kuin rauhallisella lounaalla, kuten tässä Mauri Kunnaksen japanilaisen kustantajan ja kääntäjän Miharu Inagakin kanssa.

P

niin kuin piha

Otavan pihajuhliin
tilataan aina kaunis sää.

Q

niin kuin suomentaja

Kristiina Rikmanin työtä on muuttua muiksi ihmisiksi. Miten Donna Leon tai Siri Hustvedt muotoilisi ajatuksensa, punoisi juonensa ja panisi romaanihenkilönsä puhumaan, jos kirjoittaisi suomeksi? Näille kysymyksille suomentaja etsii vastaukset ja maalaa alkutekstin asettamiin kehyksiin uuden taideteoksen. Kääntäjän tärkein työväline ei ole vieras kieli vaan suomen kieli. Tiheään tarvittuja työkaluja ovat myös erilaiset sanastolähteet niin paperilla kuin internetissä – kuvataan romaanissa sitten baseballia, valaanpyyntiä, molekyylikokkausta tai psykoanalyysiä, suomentaja etsii joka sanalle oikean vastineen.

R

niin kuin ratkaisu

Tuhattaiturin tehtävät antavat intoa matematiikan oppimiseen. Sarjan tekijäryhmä on miettinyt toimivia ratkaisuja, miten voi opettaa matematiikkaa alakoululaisille – koulunsa aloittavasta ykkösluokkalaisesta murkkuikästä ja yläkoulua lähestyvään kuudesluokkalaiseen.

Jokaiseen Tuhattaiturin tehtävään on laadittu ratkaisu ja joihinkin tehtäviin on annettu myös vinkkejä, miten tehtävän voi ratkaista eri tavoin.

Matematiikan tehtävien ja pulmien ratkaisu on mielenkiintoista.

»Hyl-lys-sä on 7 kir-jaa. Laa-tikos-sa on vie-lä 4 kir-jaa. Kuin-ka mon-ta kir-jaa on yh-teen-sä?»

Tuhattaitureista kuvassa ovat (vas.) Timo Tapiainen, Maarit Forsback, Pirita Perälä, Pekka Rokka, Maria Salminen, Kimmo Nyrhinen ja Anne Kalliola.

S

niin kuin suomen kieli

On hyödyllistä osata kirjoittaa työhakemus, perustella mielipide tai keskustella kirjallisuudesta. Takana ovat ajat, jolloin äidinkielen oppitunneilla syyslukukaudella alleviivattiin substantiiveja ja kevätlukukaudella raotettiin kansanrunoja. Eeva Lahdenmäki ja Teppo Nevo kertovat, että Särämä-oppimateriaalissa käytetään paljon toiminnallisia menetelmiä, esimerkiksi harjoitellaan ristiriitatilanteiden sovittelua

ja kuvataan tv-mainoksia.

Lukutaitoa tarvitaan niin tekstiviestin kuin romaani-klassikonkin lukemisessa. Särämässä on monenlaisia tekstiaineistoja, kuten Twitter-viestejä ja käyttöohjeita. Mukaan valitaan vain parhaat ja puhuttelevimmat tekstit. Kun on kyse nuorista, on hyvä, jos teksti innostaa, koskettaa, häiritsee, ärsyttääkin. Pysyvät valppaina oppitunnilta.

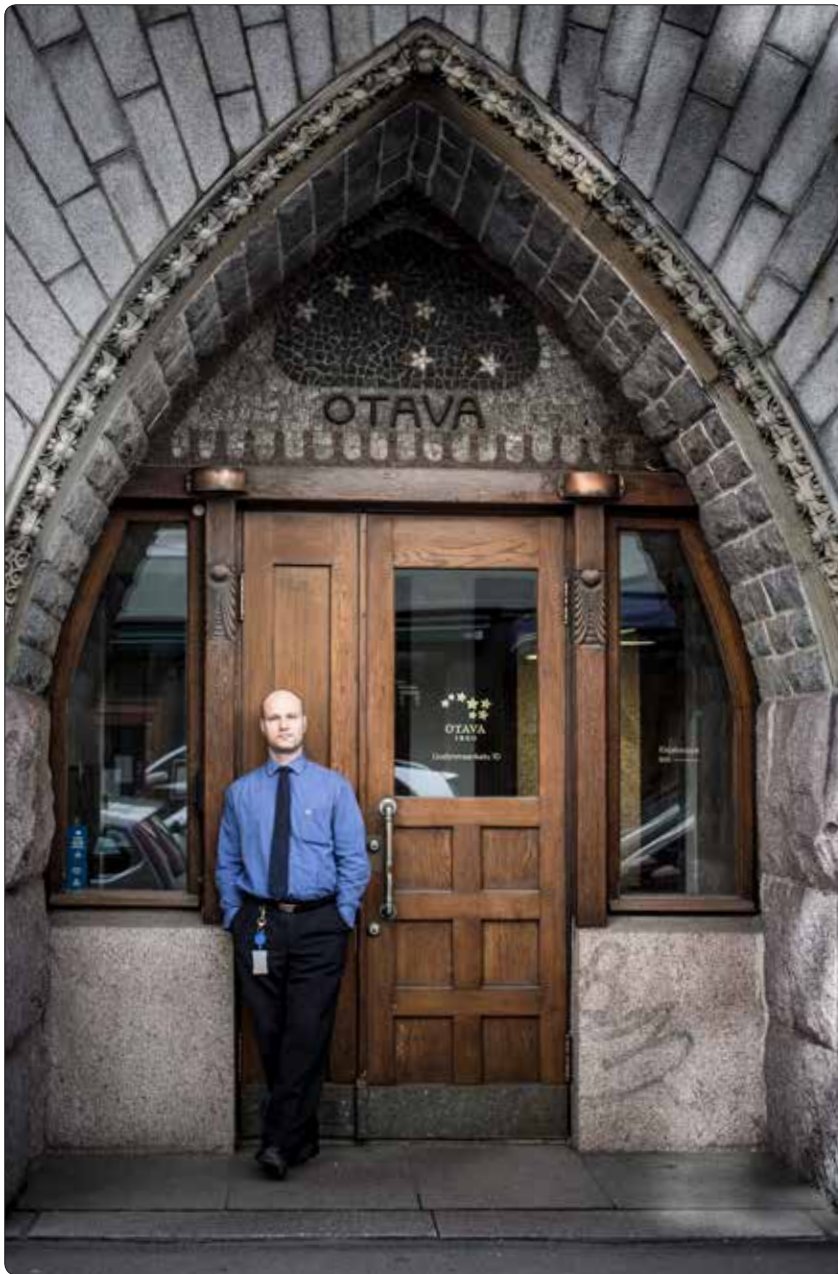
T

niin kuin toimistopalvelut

Eräs Otavan toimitalon hermo-keskuksista sijaitsee kellari-kerroksessa, missä Erjo Kettinen kollegoineen pyörittää postitusta ja hallinnoi konttoritarvikke-
varantoja. Maanalaisten käytävien salaperäisissä huoneissa säilytetään kaikkia niitä pieniä mutta välttämättömiä varusteita, joita ilman sujuva työnteko olisi hankalaa tai mahdotonta. Ovatko kaikki kynät taas kadonneet ja nitojasta niitit lopussa? Pitäisikö kymmenen kirjaa postittaa kiireesti eri puolille maata? Toimistopalvelut pelastavat.

U

niin kuin ulko-ovi

Uudenmaankatu 10:n vuonna 1906 valmistuneen kivilinnan koristeellisesta pääovesta astuu sisään arvokkaasti, onhan siitä kulkenut monta maamme kirjallista legenda. Kustantamot mielletään kirjallisuuden portinvartijoiksi, mutta Otavan ovella kulkua valvoo myös vahtimestari. Viime vuodet sisään astuvaa on tervehtinyt vahtimestari Tuomo Korhosen matala, kunnioitusta herättävä ääni. Tuomon tuntee jokainen talossa säännöllisesti vieraileva, ja usein juoksevat asiat hoidetaan vaksin kopin kautta. Tuomolta noudetaan oikolukuprintit, hänelle jätetään tervehdykset, hän turvaa talossa työrauhan. Vahtimestari on ovella myös niinä iltoina, kun kirjallisuusväki vaeltaa kustantamon kuuluisiin juhliin. Tarina kertoo, että erään hilpeissä tunnelmissa takkatuli-iltaan kuokimaan tulleen pienkustantajan Tuomo oli käänyttää ovelta, kunnes kirjailija, professori Laila Hirvisaari vakuutti kustantajan olevan kunniallista väkeä. Ja onpa Otavan vahtimestari myös romaanihenkilö...

V

niin kuin **viestintä**

Viestintävastaavat Kirsi Sievänen ja Tarja Kopra (oik.) tuntevat toimitajat ja toimittajat tuntevat heidät. Nämä naiset ovat tuttu näky messu-
lavalla haastattelemassa kirjailijaa, mutta suurimman työnsä he tekevät kulis-
seissa. He valtaavat arvokasta palstatilaa Otavan kirjoille ja tukevat haastattelua jännittävää kirjailijaa. Eikä yksikään kirja pääse ilmestymään huomaamatta!

W

niin kuin
www

Mitä tehdä, kun sähköiset oppimateriaalit eivät toimi Mozzarella-selaimella? Kuinka sähköiset tehtävät saa jaettua oppilaille? Käyttöjärjestelmät ja selaimet ovat Otavan asiakaspalvelun arkipäivää. Anne Palmqvistilla (vas.), Susanna Siitosella (oik.) ja Jaana Koivulla on oma tärkeä roolinsa, kun opetus siirtyy Suomessa digiaikaan.

Otavan asiakaspalvelun kautta vastaan noin 10 000 sähköpostiin ja puhe- luun vuodessa. Markkinointiviestinnän jatkuvasti päivittämä Usein kysytyjä kysymyksiä -sivu tukee asiakaspalvelun työtä. Moni opettaja osaa jo katsoa ohjeet sieltä.

X

niin kuin **Excel**

Kirjoja ei synny pelkillä kirjaimilla – talousosasto huolehtii siitä, että myös numerot pysyvät oikeassa järjestyksessä. Tietopalvelun väki taas pitää silmällä kirjan elinkaarta alusta loppuun ja ylläpitää Otavan arkistoja. Minna Herttuainen on tietopalvelupäällikkö, Harri Salon titteli on paljon puhuvasti controller.

Y

niin kuin yliveto

Kun taittotiedosto singahtaa Keuruulle Otavan Kirjapainoon, se on vielä pelkkiä bittejä - takaisin Uudenmaankadulle se palaa rekkalastissa komeana pinona valmiita kirjoja. Siihen väliin mahtuu paljon työtä. Kirjapainon myyntiä hoitavat Helsingin päässä Anneli Swanljung (vas.), Mika Lius ja Eija Borodavkin.

Z Z Z

Z

niin kuin
Herra Hakkarainen

Vauvojen kirjoja voi imeä ja nakerrella. Taape-roiden kirjoja voi hyvin tutkia myös väärinpäin. Vähitellen kuvat ja sanat johdattavat yhä pitempien tarinoiden maailmaan. Lasten- ja nuortenkirjaosaston kustannustoimittajat hallitsevat lajityypit läppäkirjasta lintukirjaan ja Tassulasta Narniaan. Kustannuspäällikkö Katriina Kauppilan (vas.), kustannustoimittaja Kirsikka Myllyrinteen ja graafikko Tiina Palokosken työkavereita ovat kirjailijakunnan lisäksi sellaiset tyytit kuin herra Hakkarainen, Tatu ja Patu sekä Rosvolan perhe.

niin kuin vieraat kielet

Suomalaisten ei tarvitse olla tuppisuita ainakaan puutteellisen kielitaidon vuoksi. Otava kustantaa kielten oppimateriaaleja alakoulusta aikuisopetukseen, ruotsista ranskaan, englannista japaniin. Vieraiden kielten oppikirjamme suorastaan innoittavat puhumaan, siitä pitävät huolen toimituksen mainiot mimmit, joista tässä kolme: (edestä) Kaisu Manner, Mariann Kaukinen ja Kaija Kaasinen.

Ä

niin kuin ääni

Mitpä jos kuuntelisi hyvän romaanin lukemisen sijasta! Samalla voi vaikkapa järjestellä kirjahyllyä. Laadukas luenta nostaa kirjakokemuksen uudelle tasolle.

Oppimateriaaleissa ääni on tärkeä työkalu, vieraiden kielten opiskelussa suorastaan välttämätön, toteaa äänen ammattilainen Kuisma Eskola. Äänitteiden lisäksi myös digikirjoissa ja digiopetusaineistoissa on mukana ääni.

»Pidän miehestä, joka lukee tekstit meille, koska muistan silloin paremmin», totesi seiskaluokkalainen poika opettajalle.

Ö

niin kuin
tulevaisuus

»Ööh», vastaisi moni, jos pitäisi ennustaa, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Kirjat ja oppimateriaalit sekä niiden tekijät, lukijat ja kustantajat elävät juuri nyt keskellä jatkuvaa muutoksen rytinää, eikä mikään ole enää itsestään selvää. Mutta sen tiedämme, että kirjaimet eivät tästä maailmasta lopu. Ne asettuvat joka päivään uuteen järjestykseen, ja niissä on kirjan-kustantamisen tulevaisuus.

Tua Harno

Puhelu

I.

Tiistai-iltana olen kotona laittamassa ruokaa, kun puhelin soi. Näytössä on numero, jota en tunnista.

»Antti Kasper Otavalta hei. Sä olet osallistunut Pentti Saarikoski -kirjoituskilpailuun.»

Tässä vaiheessa automaattiohjauksella suljen hellan.

Sitten puhelimesta ilmoitetaan, että olen voittanut kilpailun, johon huudan *Ei! Ei voi olla totta*. Ajattelen heti, että on tapahtunut kaamea erehdys. Se ei kuullut mun nimeä alussa oikein, se on soittanut väärälle henkilölle.

Puhelimesta tulvii lisäohjeita, milloin pitäisi tulla tapaamiseen ja miten ei saa missään nimessä kertoa kenellekään.

Mietin miten sanoisin nimeni uudestaan puhelimeen jotenkin sujuvasti. Mun nimi on siis Tua Harno, sanoinko sen jo? Se on tollanen helposti haipuva nimi, vaikea sanoa jämäkästi. Kokeile ite vaikka.

Nimeni toistamisen sijaan sanon, että *mun on nyt pakko istua, mulla on kauhea hiki*.

Luulen, että Antti K. pitää tätä vitsinä. Hän ei kommentoi.

En enää tiedä, mitä tehdä. Mietin, saanko pitää voiton, vaikka erehdys paljastuisi? Mietin, olenko hullu. Ennen puhelun loppua saan kysytyä, saanko luvan kertoa edes miehelleni.

Puhelu loppuu, ja istun pitkään esiliina päällä sängyn reunalla. Itken ja nauran. Sitten järki hiipii mieleen kuin kylmä veto huoneeseen. Mistä tiedän, olenko vain kuvitellut kaiken?

Tarkistan numerotiedustelusta, kenen numerosta minulle on soitettu.

Se on Antti Kasperin numero.

Joku on tietysti voinut tehdä todella monimutkaisen pilan.

Soitan miehelleni ja pyydän häntä tulemaan heti kotiin. Hän sanoo, että kuulostan pelottavalta. Hän ei liikahdakaan, ennen kuin kerron, mistä on kyse. Yritän: *Kukaan ei ole kuolleet enkä ole raskaana, tule kotiin*. Mutta mies ei suostu. Kerron. Mä tuun saman tien, mies sanoo.

Hän tuo mukanaan ruusuja ja samppanjaa. Hän haluaa nähdä puhelimeni ja kysyy, olenko tarkistanut numeron.

Päätämme uskoa voittoon. Juhlistamme sitä. Säästän korkin.

II.

Aika sovittuun tapaamiseen Otavalla lähenee, hermostukseni kasvaa. Minun on käsketty ilmoittautumaan vaksille, mutta sanottu, ettei vaksi tiedä nimeäni, koska nimeni ei saisi liikkua talon sisällä ennen kilpailutulosten julkistamista.

Vaksi ei löydä mitään merkintää nimettömästä vieraasta. Hän katsoo minua ystävällisen kysyvästi. Nielekselen paniikkia. *Kyllä, tota, mulla oli sovittu aika... On yhä mahdollista,*

että kyseessä on täysin oma harhani. Onkohan vaksi tottunut tällaisiin yrittäjiin? Juu, juu, tietysti sinulla on tapaaminen kaunokirjallisuuspäällikön kanssa. Ehkä täällä on joka viikko joku hassahtanut pyrkimässä sisään kirjoitusliuskojensa kanssa. Minulla ei ole kyllä mitään liuskoja. Pitäisikö olla? Mulla on tällainen pikkukäsilaukku – voi jeesus – tää ei nyt näytä yhtään uskottavalta.

Mutta ei, minua tullaan hakemaan yläkertaan, ja Antti ja Minna onnittelevat. Tämä tapahtuu todella.

III.

Tapaamista seuraa kiihkeä ja käsittämätön aika: esikoisromaanin viimeistely ja julkistaminen. Tuo puhelu on kuitenkin syöpyntyn mieleeni paljon selkeämmin kuin itse palkintotilaisuus tai hetki, jolloin sain painosta tulleen kirjani ensi kerran käsiini.

Olen keksinyt tarinoita niin kauan kuin muistan, mutta kirjailijuuteni alkoi tuosta puhelusta. Kun suurin mahdollinen unelma toteutuu, se tuntuu rakastumiselta: miten mikään näin ihmeellinen voi olla totta? Ja siksi, näin myöhemmin ajateltuna, on ihan ok, että tunsin itsensä hulluksi ja hikiseksi.

Karin Ihalainen

Det började med marknadsföring

Jag överraskade nog mina klasskamrater från Lärarhögskolan i Luleå när vi för några år sedan träffades för att fira 25-års lärarjubileum. Vi satt på en restaurang och alla skulle berätta om vad som hade hänt dem sedan de blivit färdiga som lärare. När det blev min tur bredde jag, precis som storfiskaren ut händerna och sa:

»Jag har gjort så här mycket läroböcker.»

»Va? Blev du läroboksförfattare, Karin? Var inte du rätt så kritisk till läroböcker?»

Jo, det var jag, i början av min lärarkarriär. Jag fick jag t.o.m. skoldirektören på besök till min klass en gång när jag jobbade i Helsingfors. Det läsåret hade jag nämligen valt att istället för läroböcker skaffa moderna faktaböcker till skolbiblioteket. Naturligtvis hade det här oroat föräldrarna och nu ville skoldirektören med egna ögon se hur det går till när man undervisar utan läroböcker. Han satt längst bak i klassrummet under en engelsklektion där vi bl.a. hade ordförhör med hjälp av bollkastning. Efter lektionen kom han fram till mig, smålog och sa att eleverna lär sig nog engelska även utan läroböcker.

Min karriär som läroboksförfattare åt Otava började med marknadsföring. Det låter lite konstigt, men jag hade faktiskt inte skrivit en enda bok när jag i början av nittiotalet reste runt i Finland tillsammans med författarna till *Puls* (svenska för gymnasiet). Jag var en ung trebarnsmor som nyligen hade börjat undervisa svenska kvällstid på vuxengymnasiet i Lahtis. Där hade jag blivit bekant med Ulla Lilius som var en av författarna till *Puls*. Hon hade uppmuntrat mig att skriva min första lärobokstext »Lahtis blev min hemstad» och nu ville hon att jag under marknadsronden skulle berätta för gymnasielärarna om hur det är att leva som svensk i Finland. Det gjorde jag gärna och som tack fick jag träffa många ambitiösa gymnasielärare som verkligen brann för svenska språket och kulturen. Deras berättelser fick mig att förstå hur viktigt ett bra läromedel är. Därför svarade jag glatt JA när jag blev tillfrågad om jag ville komma med och göra en lärobok i muntlig svenska för gymnasiet (*Våga tala!*).

Oj, vad roligt att få skapa övningar som aktiverar eleverna att prata svenska! På förmiddagarna var jag mamma, på efter-

middagarna när barnen sov skrev jag och på kvällarna undervisade jag. Under veckosluten och på loven hade vi författarmöten på Otava. Det var väldigt långt till Helsingfors på den tiden, så våra möten pågick i flera dagar och vi sov över på hotell. Jag har fina minnen från de här författarmötena. Det var tyst i huset, redaktionen sov men i kabinetten sjöd det av aktivitet. Vi tassade omkring i strumplästen och småpratade med andra författargrupper när vi träffades i matsalen. Det fanns massor av nytänkande och kreativitet i luften.

Till *Våga tala!* hörde också en kassett och den spelades förstås in på ljudband i Lasse Mattilas studio på tredje våningen på Otava. Alla inspelningar var redan gjorda när Finland plötsligt (1995) blev världsmästare i ishockey och hela Finland sjöng «Den glider in». Det här måste vi utnyttja, tänkte vi och Sisko Harkoma fixade så att landslagstränarna Curt Lindström och Hannu Aravirta kom till Otavas studio. Det var ett unikt tillfälle för mig som skulle sköta intervjun. Jag var väl förberedd med massor av frågor men helt ovan som intervjuare. Därför fick Lasse Mattila mycket arbete med att klippa bort alla mina kommentarer, andningar, suckar och övriga ljud från intervjun.

Kaija Niskakoski var den första redaktören på Otava som jag samarbetade med. Hon var mycket erfaren och ambitiös. Jag satt ofta tillsammans med henne och diskuterade bokens layout. Vi gjorde skisser på hur de sk. återberättningsdiagrammen skulle se ut, de som Gua Vainio sedan illustrerade åt oss. Att *Våga tala!* blev en så glad bok, beror på att det var en så stor glädje att få göra den. Även om boken trycktes helt i svartvitt, så tyckte jag när den blev färdig, att det var den vackraste bok jag någonsin hade sett. Att få bläddra i den var som att smeka mitt nyfödda barn. Det var en förlösande och härlig glädje.

Efter *Våga tala!* har det blivit många andra läromedel. Jag har fått vara med som läromedelsförfattare under den tid då författaren lämnade manuset i en plastkasse till förlaget, men också varit med och utvecklat papperslösa böcker. Som läromedelsförfattare åt Otava har jag känt mig uppskattad och respekterad. Det har funnits utrymme för mina tankar och idéer. Och trots att jag vet hur tufft det många gånger har varit, så när jag tänker tillbaka på mina nästan 20 år som läromedelsförfattare åt Otava, så har jag bara fina minnen kvar.

Siri Kolu

Ihmisestä välittämisen taito

Suhteeni Otavaan tiivistyy yhteen lauseeseen, jonka kirjoitin aamusivuihini esikoiskirjailijavuotenani: »missään ei rakasteta fiktiivistä ihmistä niin paljon kuin kustantamossani.»

Otava opetti teatteri-ihmisellekin uuden mittakaavan, millä intohimolla ja vakavuudella otetaan pohdintaan tekstuaalinen ihminen. Esitysdramaturgina suhteeni tekstiin oli välineellinen: editoin sivuja, kappaleita, hain lauseen rytmiä, etsin suuhun sopivaa puhetapaa. Otavassa opin puhumaan käsikirjoituksesta toisin. Aamunvaloisien kuppilan keskustelunaiheena ovat päähenkilöni toiminnan motiivit, hänen toistuvat unensa, hänen sotkuiset ihmissuhteensa ja isäongelmansa. Puhumme henkilöistä kuin yhteisistä rakkaista sukulaisistamme.

Otavalainen tapa keskustella kirjan henkilöistä hiljentää tekstin ja lukemisprosessin ääreen. Me lukijoina otamme lukemiemme kirjojen päähenkilöt vakavasti. Me peilaamme

itseämme suhteessa päähenkilöön, etsimme tekstistä samastuspisteitä, tunnistuspisteitä tai yllättymispisteitä (*entry/exit points of text*). Nämä kontaktin hetket myös sitouttavat meitä luettavan tekstiin, ne saavat meidät kääntämään sivua tai, jos ne puuttuvat tyystin, niiden puute saa meidät sulkemaan kirjan kesken.

Tämä oli minulle otavalaisen puhutavan opetus. Fiktiivisistä henkilöistä puhuessamme olemme keskellä oikeaa elämää. Tekstissä luotua, mutta oikeaa, lihaksi tulevaa elämää. Lukemisprosessin aikana lukijassa syntyvää elämää.

Olen ollut Otavan kirjallisen perheen jäsen kuusi vuotta. Kirjailijantyö on sotkuista, monimutkaista ja intuitiivista työtä, joka lävistää kirjoittavan ihmisen kaikki elämänalueet. Otavalaiset ovat olleet osa kuopukseni syntymää, Bolognan pikkukoneessa kärsittyä lentopelkoa ja palkintojenjakojännitystä. Kustantamosuhteet on kaunis ja turhan yleinen sana sille käytännön dialogille, mikä kirjan tekeminen yhdessä on. Minua on kuultu ja olen tullut näkyväksi. Minusta on välitetty. Olen saanut kustantamoltani paljon vapautta ja erittäin paljon haasteita. Minuun on uskottu lujasti silloinkin, kun teksti on kuriton ja omalakinen, kun olen ollut työmäärän edessä näköalaton ja erityisesti silloin, kun minulla on ollut halu uneksia jotain liki mahdotonta olemassa olevaksi.

Kirjallisuus on tarinankerrontaa ja tarinan välittämistä. Kustannustoiminta etsii hyvälle tarinalle oikeita lukijoita ja kohdeyleisön. Kirjankustantamisen arki on sarja tekoja, jotka tekevät kirjojen rakastajat ja kirjojen mahdollistajat.

Juuri mahdollisuus-sanan vuoksi väitän, että kustannustoiminnan ytimessä ei ole kuitenkaan kirja. Kirjan ja tarinan mahdollisuuksien löytämiseksi on välitettävä ihmisestä.

Jotta tarinalla olisi lukija, on välitettävä lukevasta ihmisestä, hänen uteliaisuudestaan tutkia uusia maailmoita. On välitettävä nuorista lukijoista, joiden lukuinnostuksesta ja -harrastuksesta pitää myös tulevana vuosina pitää huolta. On mahdollistettava kekseliäitä polkuja näiden lukijoiden luo. On mahdollistettava kirjan uudet olomuodot, jotka houkuttelevat lukijoita. Kustannusorganisaation kyky haastaa itsensä kekseliäisyyteen ja periksiantamattomuuteen lukijuuden ylläpitämiseksi on ihmisestä välittämistä.

Välittämisen on kohdistuttava myös kirjoittavaan ihmiseen, on välitettävä maamme ammattikirjailijoista, joille taloudellinen toimeentulo omalla taiteellisella työllään on aina vain haasteellisempaa juuri nyt.

Kirjailijasta välittäminen tarkoittaa kustantamossa kirjoitus-työn monimutkaisuuden, hämäryyden, konkreettisuuden ja hitauden ymmärtämistä, jotka sallimalla aikaansaadaan taiteellisesti korkeatasoisimmat ja aikaa kestävimmit teokset.

Olen ollut onnekas. Olen saanut kustantamoltani aikaa ja tukea, josta osa on taloudellista tukea, mikä taas on taannut kirjoitusrauhan. Toivon että kaikki kollegat, jotka kulkevat seitsentähtien alla, jakavat samanlaisen onnen, nyt ja tulevana vuosina.

Minulle Otava on kustantamo, jonka tunnuspiirre on ihmisestä välittämisen taito.

Jaakko Hämeen-Anttila

Rakas vihollinen

Ihmisen paras ystävä voi hyvin olla koira, mutta kirjailijan paras ystävä on kustannustoimittaja. Ei niin, että siltä aina tuntuisi: kun käsikirjoitus palaa kustantajalta, joku poropeukalo on vetänyt siitä yli kaikki ne kohdat, joissa tyylini pääsee parhaimmilleen. Ja ilmeisesti jonkin salaliiton kautta kaikki kus-

tannustoimittajani tapaavat käydä samojen suosikki-ilmaus-
teni ja -rakenteitteni kimppuun. Käsittämätöntä.

Otavalla kirjojeni parissa työskenteli pitkään Minna T. Kun hänestä tuli kustannustoimittajani, hän oli jo kymmenisen vuotta ollut ystäväni. Oli puhdas sattuma, että juuri hän sai kirjani toimitettavakseen. Joskus vuosia sitten silloinen tietokirjaosaston johtaja, Tero Norkola, piti kirjastani kanssani palaverin ja oli kutsunut mukaan Otavan tuoreen vahvistuksen. Tero esitteli Minnan minulle tilaisuuden alussa uutena kustannustoimittajanani. Tilaisuuden päätyttyä hän kysyi varovaisesti: »Te taisittekin jo tuntea toisenne?»

Tai ehkä ei aivan kokonaan ollut sattumaa, että kirjani päättyi Minnan toimitettavaksi. Hän oli aloittanut Otavalla vähän aikaisemmin. Minä olin tehnyt sinne ensimmäisen käännökseni jo kauan sitten mutta väliin oli tullut pitkä tauko, jonka aikana olin julkaissut kirjoja muilla kustantajilla. Päätös tarjota tietokirja Otavalle syntyi osittain sen takia, että kustantamo oli alkanut Minnan kautta tuntua tutulta jo ennen varsinaisen Otavan kirjailija -urani alkua.

Minna toimitti puolen tusinaa kirjaani seuraavien vuosien aikana. Ystävyysremme ei kyllä tuonut minulle mitään etua talon sisällä, pikemminkin päinvastoin. Kun muut kustannustoimittajat sentään koettavat huomautella käsikirjoituksestani jotenkuten kohteliaasti (»Tämä taisi olla jo sivulla x»), Minna kirjoitti turhia kursailematta paksuin kirjaimin marginaaliin »TOISTOA!! TAAS!!!» (Jostakin kumman syystä kustannustoimittajat aina ottavat hampaiisiinsa tämän pedagogisesti oivalta-
van tapani saada asiat painumaan lukijan mieleen. Tähän salaliittoon ovat yhtyneet myös ne arvostelijat, jotka ovat antaneet ymmärtää, että kustannustoimittajan seulan läpikin on muka joskus päässyt toistoa. Outoa.)

Vuosirytmiksi vakiintui se, että kirjoitin kirjani talven synkinä kuukausina ja Minna iski tekstin kimppuun kai tavallisesti maaliskuussa. Kevään korvalla sain editoidun käsikirjoituksen takaisin. Käsikirjoitusparka! Siistinä tiedostona matkaan lähtenyt teksti oli taas edessäni, mutta nyt kovalla kädellä tuhrittuna tulostuksena. Itkettyäni sammiollisen kyyneliä kustannustoimittajani julmuuden takia ryhdyin toimeen ja tein työtä käskettyä. Loppukeväästä urakka oli valmis, käsikirjoitus entistä ehempi, ja minä saatoin suunnata kesälaitumille odottelemaan kirjan ilmestymistä. Joskus tosin jäi jotain vielä viime hetkellä, taittovaiheessa, tarkistettavaksi, ja monesti kävin mökkimaisemissa auringon taas paistaessa viimeiset korjaukset läpi Minnan kanssa puhelimitse, tietokonetta kun en suostu ottamaan lomalle mukaan.

Syksyllä juhlimme sitten uutta kirjaa ja aloimme pohtia seuraavaa. Siinä välissä vietettiin syyskauden avajaiset sään salissa pihalla ja takkatuli-ilta vanhan talon kiemurtelevilla käytävillä, ja monesti jatkoilla päädyimme samaan pöytään puhumaan kirjoista ja kaikkeudesta. Välillä toki unohdimme ammatilliset roolimme ja istuimme iltaa ihan muuten. Silloin annoimme työasioitten olla ja olimme taas vain ystäviä. Sotakirves oli haudattu aina seuraavan kirjan toimitusvaiheeseen asti.

Mutta mikään ei kestä ikuisesti. Minna siirtyi muualle, minä sain uuden kustannustoimittajan. Hyviin ja ammattitaitoisiin käsiin päädyin sittenkin, ja yhteistyö jatkuu Otavalla samoissa merkeissä kuin ennen, nyt vain uusien ihmisten kanssa, joista heistäkin on tullut ajan myötä tuttuja. Samoin jatkuu ystävyys.

Aapisen opetukset

Keväällä 2013 järjestetyn kuvituskilpailun voitto johti Johanna Lumpeen tien Otavaan. Sekä aikuiset että lapset ihastuivat hänen luomiinsa hahmoihin. Johanna on tehnyt aiemmin kuvituksia lehtiin sekä sarjakuvastrippejä. Hän sekä piirtää että maalaa. Seuraavan aukeaman Annu-kettu, Olli-kani ja Lempi-kärppä ovat vuonna 2014 ilmestyneen uuden *Seikkailujen aapisen* ja kokonaisen oppimateriaalisarjan päähahmoja. Värikäs maailma on luotu tusseilla ja akvarelleilla.

”Kirjan tiimin kanssa työskentely on rikastuttanut työtäni paljon. Se on ollut luovaa ja inspiroivaa. Ideoimme yhdessä ja pohdimme, miten eri aiheet voitaisiin toteuttaa kirjan kuvana. Ensimmäinen oma aapiseni oli ranskankielinen, sillä asuin alakouluikäisenä Ranskassa. Muistan, miten voimakkaasti kirjojen kuvat vaikuttivat minuun, ja olen yrittänyt hyödyntää tuota tunnetta kuvitustyössäni. Pienelle lukijalle pienetkin yksityiskohdat ovat tärkeitä, ja ne ruokkivat mielikuvitusta.

”Haaveenani oli päästä tekemään kirjojen kuvituksia. *Seikkailujen aapisen* kautta olen paitsi saanut toteuttaa tuon haaveeni myös päässyt oppimaan paljon uutta itsestäni, kuvittamisesta ja eri tekniikoista. Toivon, että aapisen jälkeen edessä on vielä monen kirjan tekeminen ja että kuvani ennen kaikkea innostavat lukemaan.”

Irja Hämäläinen

Johanna Lumme 2014

Reeta Aarnio

Kettu ja tähti

Ehkä on kevät. Ainakin mielikuvassani aurinko paistaa, ilma on loputtoman täynnä valoa ja elämään puhkeamisen tuoksua. Ylitän kotipihaa matkalla töistä kotiin, hiekka ratisee askelten alla, kun puhelin soi. Vastaan, vaikka soittaja on joku tuntematon. Lasken kassin hiekalle ja pysähdyn keskelle pihaa. Katsele koivua, peltikattoa, keittiön ikkunaa. Kuuntelen tuntemattoman ääntä. Ja sitten maailman värit ponkaisevat jotenkin irti kaikesta, kotipiha kylpee valossa ja se sama valo yltää minuun. Käsikirjoituksestani tulisi kirja.

Uudenmaankadulla kolmannessa kerroksessa juodaan pulakahvit ja käydään läpi käsikirjoitusta. Myöhemmin oikove-dosta lukiessani ihmettelen, että kansikuvan lapset ja metsä ovat täsmälleen ne, jotka olin kirjaa kirjoittaessani kuvitellut. Että joku ihminen tässä maailmassa oli jo lukenut kirjani niin tarkoin, että oli pystynyt ne piirtämään, vaikkei se kirja ollut vielä edes kirja.

Vierastin sanaa kirjailija pitkään, vaikka olin lapsesta asti haaveillut kirjan kirjoittamisesta. Kirjailijuutta en silti ollut miettinyt. Kirjoittamisen käsitin, mutta kirjailijan ammatin muut puolet olivat minulle kokonaan vieraita. Sitten yhtäkkiä olinkin kertomassa kirjastani toimittajille Otavan ruokalassa. Kerran häkellyin sellaisessa tilanteessa niin, että jälkeensä tarvittiin tuntien kaveriterapiaa. Otava avasi toisen maailman, hämmentävän, vieraan ja ihmeellisen.

Muutama vuosi ja muutama lastenkirja myöhemmin päädyin tekemään oppikirjaa, Otavalle sitäkin. Oppikirjailijan rooli oli helpompi ottaa haltuun ja oppikirjailijana yleisökin oli helpompi kohdata. Otavasta tuli kokousten ja kohtaamisten talo. Tietokoneen virtajohto unohtui milloin minnekin. Miten se aina unohtuikin? Tosin kokousten jälkeen virtaa oli ilman johtoakin niin paljon, ettei nukkumisesta tullut mitään. Työ vei mennessään.

Oppikirjailijana olen avannut Uudenmaankadulla oven lukemattomia kertoja. Osaan suunnistaa Alvariin tai Koukkuun, tiedän mitä suklaapatukoita pöydällä on odottamassa ja milloin auto pitää viimeistään ajaa ulos sisäpihalta. Kirjan tekemisestä olen oppinut enemmän kuin olisin koskaan uskaltanut toivoa. Talo on tullut tuttavaksi.

Lasten- ja nuortenkirjailijana olen avannut saman oven paljon harvemmin, mutta joitakin niistä kerroista en unohda koskaan. Mieleen on piirtynyt pikkutarkkoina kuvina pienenpieniä hetkiä. Kannustava katse yleisöstä kesken puheenvuoron, pöydälle hiukan vinoon jäänyt karamellilaatikko, iltapäivän valo joka lankeaa matolle. Kustannustoimittajan hiukan huolestunut ilme, kun hän tuntosarvet herkkinä odottaa vastausta kysymyksensä.

Menen Otavalle sitten kummassa roolissa tahansa, lasten- ja nuortenkirjailijana tai oppikirjailijana, portaiden päässä odottaa ystävällinen, mutkaton ja helppo kohtaaminen. Niissä portaissa on sileä, kädelle lämmin kaide. Portaiden käänöksessä kaiteen päätytolpat ovat kuluneet vaaleiksi. Aika monen käsi on juuri siitä ottanut tukea.

Eilen illalla seisoin parvekkeella ja katselin ulos kesäyön hämärään. Mietin, mitä kirjoittaisin Otavasta. Kettu jolkotti pihan poikki. Sen näki paremmin, kun katsoi vähän ohi, hämärässä silmät toimivat sillä tavalla. Ketun mentyä satuin vilkaisemaan taivaalle. Suoraan yläpuolelle oli kiertynyt Otava. Siinä se oli ollut koko ajan.

Juha Itkonen

Linja-auto

Linja-auto odotti Uudenmaankadulla. Aivan tavallinen linja-auto, sellainen, jolla lapsena lähdettiin piirinmestaruuskilpailuihin tai leirikouluun. Nyt olin lähdössä kirjakiertueelle. Oli syyskuu 2007 ja romaanini Kohti, ensimmäinen Otavan kustantama kirjani, juuri ilmestymässä.

Astuin bussiin miellyttävän jännityksen vallassa. Kirjakiertueista minulla ei ollut aiempaa kokemusta. Retkikavereitani-kaan en juuri ennestään tuntenut – ainoastaan Miika Nousiainen, joka jo yliopistolla oli notkunut samalla laitoksella ja jonka kanssa keskiviikkoisin pelasim sählyä.

Ajoimme nelostietä kohti Jyväskylää läpi tihkunsekaisen sumun. Juttelimme niitä näitä, en enää muista mitä. Jossain vaiheessa jotain jalkapallosta, niin luulen, Miika ja Märten Westö puhuivat jalkapallosta, ja minä kuuntelin, olo oli alusta alkaen todella jotenkin samanlainen kuin lapsuuden bussi-

matkoilla. Linja-autossa yhdessä matkustava ihmisjoukko on aina hivenen omassa todellisuudessaan, pari piirua arjen ulkopuolella. Tunnistin tunteen ja aavistin, että se seuraavien päivien aikana vain syvenisi.

Niin kuin sitten kävikin. Saavuimme Jyväskylään ja hoidimme hommat. Annoimme haastatteluita, puhuimme kirjoistamme. Niistä oli tosin puhuttava lyhyesti, illan tilaisuudessa seitsemän minuutin rajaa ei sopinut ylittää; myyntipäällikkö Laakkonen mittasi jokaisen kirjailijan puheenvuoron sekuntikellolla ja muistutti tapahtuneista rikkeistä myöhemmin illalla. Seuraavana aamuna nousimme bussiin taas, ajoimme Kuopioon, ja Kuopiossa toistuivat samat tutut kuvat, ihminen tottuu kuvioihin hämmästyttävän helposti, jo toisena päivänä tässä toistuvuudessa oli jotain tervetullutta ja rauhoittavaa. Meistä kirjailijoista sitä paitsi tosiaan pidettiin huolta. Syötettiin ja juotettiin, olisi varmaan peitelty sänkyynkin, jos olisimme keksineet pyytää. Aikuinen ihminen pääsee elämäänsä harvoin kokemaan mitään vastaavaa: oli kuin olisimme olleet pitkiksi venähtäneitä vauvoja.

Viimeinen pysäkki oli Lappeenranta. Saavuimme sinne jo puoliltapäivin, aikaa oli. Se olisi voinut käydä jopa pitkäksi, ellei mukanamme olisi ollut Heikki Hietamies – virallinen Herra Lappeenranta. Heikki vei meidät lapsuutensa maiseen, katsomaan venäläisten aikanaan kaupungin turvaksi rakentamaa linnoitusta. Kerran hän oli ollut sen tunneleita tonkinut pikkupoika, nyt hän oli 75-vuotias eläkeläisherra, hän kertoi meille kaupungista jonka läpikotaisin tunsin mutta jota ei oikeastaan enää ollut, ja tätä ajatellessani aika alkoi avautua ympärilläni niin kuin se toisinaan tekee, ihmettelin kaikkea, maailmaa ja elämää, sitä että me olimme siinä. Istuimme kahvilassa ja joimme Marskin shamppanjaa. Kahvilan pihalla

pöimimme nurmikolta punaisia omenoita. Satoi tihkua. Teki syksyä. Olimme Lappeenrannassa. Ihmeellistä.

Kun ajattelen Otavaa nyt, ajattelen tätä bussimatkaa. Tätä ja sen jälkeisiä, seuraavien syksyjen retkiä. Toki mielessäni on paljon muutakin. Pihajuhlia ja jouluglögejä, palavereita Uudenmaankadulla; romaanin oikovedosten tarkastusta kolmannen kerroksen salissa, jonka seinistä huokuva kirjallinen historia ihanasti sekä tynnyttää että ylevöittää jälleen yhteen arvaamattomaan kirjasyksyyn teostaan viimeistelevän kirjailijan mieltä.

Mutta jos minun on valittava muistoistani vain yksi, valitsen tämän: linja-auton. Linja-autossa kiteytyy kaikki se, mitä Otava on minulle yhteisten seitsemän vuotemme aikana ollut. Hyviä ihmisiä. Tekemisen meininkiä. Huolenpitoa ja lohdutusta. Välittämistä. Iloa.

Lasse J. Laine

Otavan ovesta

Mitäpä mietit, kun tartut Otavan ovenripaan kustannussopimus mielessäsi? Onko noviisin tutinaa polvissa ja painetta otsassa? Kenties nouset portaita konkarin levollisin mielin, koska viides kirjasi on jo aika varmasti pulkassa, vain nimi alle.

Entä millainen on herkän kirjailijaminäsi mielentila astellesasi Uudenmaankadulle neuvottelusessiosi jälkeen? Liiteletkö pilvissä stratosfäärin tuolla puolen vai jyskyttääkö takaravissa?

Moni kirjailija, laillani, puurtaa teostaan yksinäisenä sutena. Kahden vuosikymmenen ajan olin tekemässä *Elänmaailma*-lehteä Helsinki Mediassa. Se oli aikaa, jolloin vielä oli aikaa – keskustella kahvipöydässä, käytävillä ja muualla kohdattaessa, viritellä ideoita ja antaa aivomyrskyn riehua missä milloinkin. Silloinen työtovereiden ystäväpiiri oli tiivis ja tärkeä osa jokapäiväistä elämääni.

Kirjailija ja kustantaja ovat naimisissa keskenään. Suhteen pysyvyyden ratkaisee sen laatu. Laatu syntyy yhteiseloista, jossa arvostus on molemmin puoleista ja rehellistä, yhteys on mutkaton ja innostava. Kustannustoimittaja on se tärkeä henkilö *in-between*, kirjan kättilö, jolla on niin kirjallista kuin psykologistakin silmää kannustaa kirjailijaa, kun tähän iskevät epäusko, väsymys, hermostohäiriö, migreeni ja lukemattomat muut uhkat, jotka varjostavat deadline toteutumista.

Kirjan synnyttäminen on pitkä prosessi, monisäikeinen *Via Dolorosa*. Senkin takia, että teoksen tekemisen kaari voi olla lyhyempi kuin itse kirjan kaari. Työ vaatii keskittymisen rauhaa, sopuisaa ympäristöä, kannustavaa myötäelämistä. Minulle on tullut Otavan lähiöstä hyvin merkittävä ja viihtyisä paikka. Eräässä mielessä se on parannettu korvike Rikhardinkadun kirjastosta, jonne varhaisteininä harva se päivä riensin kotoa Bulevardilta hakemaan lainakirjoja kahmalokaupalla. Otavan ovenripaan on aina helppo tarttua, sillä samalla astun kirjalliseen kotiini, tuttuun ja turvalliseen ekosysteemiin, jossa kaltaiseni kirjoihin hurahaneet ihmiset askartelevat erinäisissä projekteissa synnyttääkseen entistä ehompia, merkittävämpiä, tärkeämpiä, hauskenpia ja kauniimpia kirjoja.

Muistan hyvin, kuinka arastelin saapuessani taloon ensimmäisiä kertoja kutsuttuna vieraana, joka ei ollut tehnyt vielä yhtään kirjaa Otavaan. Liekö ollut joskus 90-luvun puolivälin paikkeilla. Tuttuja ei montaakaan ollut, ja jotkut vanhat mes-tarit, maineensa jo ikuistaneet, niin kuolleet kuin elävät, kat-soivat seiniltä arvostelevasti – ikään kuin aprikoiden, luuletko sinäkin tekeväsi kirjoja tänne. Ja vielä myyviä sellaisia.

Joistain vanhoista mestareista henkii selvästi tietynlainen odotuksen fiilis. Heillä on aikaa pönöttää seinällä ja odottaa, mitä tuleman pitää, tuleeko tuotetta ja tuottoa. Nyt luen jo sujuvasti näiden kirjanerojen ajatukset. Taata ei tosin ota kat-sekontaktia. Hän on omissa maailmoissaan. Katse hapuilee kaukaisuuteen, ehkäpä muistoihin jostakin juhannuksesta, jolloin oli nuori eikä nukkunut.

Aina niin lungi Jörn katsoo pistävästi tuolinsa syvyyksistä ja laukoo: »Ja, hör du, du skall bara lita på dig själv. Ta lite mera rött, så blir det lättare. Glöm inte att njuta av livet».

Lailan hyväntuulinen ja optimistinen katse antaa armon ja hyväksynnän. Mut hää onki Karjalast.

Eräänä helmikuun päivänä Otavan pihan vieraspaikalle ajetuani jäin tuijottamaan Vieraat-kylttiä. Totesin miltei ääneen: »Enhän minä enää mikään vieras täällä ole.» Moikkaan vahti-mestaria ja lampsin portaat ripeästi konkarin ottein kolman-teen kerrokseen. Hengitän entistä vapaammin käytävän kir-jallisuushistorian kyllästämää ilmamassaa ja vilkaisen Jörniin. Voisin miltei vanhoa – ihan kuin olisi virnistänyt.

Oudon hyvässä seurassa

Aino Havukainen ja Sami Toivonen tutustuivat Lahden muo-toiluinstituutissa, ihastuivat ensin toistensa kädenjälkeen ja lopulta toisiinsa. Pian pariskunta alkoi myös tehdä töitä yhdessä – ja loppu on suomalaisen lastenkirjallisuuden historiaa. Havu-kaisen ja Toivosen kirjoissa yhdistyy tarkkaan tehty taustatyö, tinkimätön lahjakkuus, kunnianhimoinen aiheen käsittely ja hillitön humoristisuus.

Tatu ja Patu olivat mukana jo Aino Havukaisen ja Sami Toi-vosen toisessa yhteisessä kuvakirjassa *Veera lääkäriässä*. Neljän Veera-kirjan jälkeen Outolasta kotoisin olevat veljekset raivasivat itsensä kirjojen pääosaan ja ovat siellä pysyneet. Uusin Tatu ja Patu -kirja on nimeltään *Tatu ja Patu, syömään!*

Aino Havukaisen ja Sami Toivosen kirjoja on tähän mennessä julkaistu 17 ja niiden oikeuksia on myyty 21 maahan. Heidän kir-jansa on palkittu mm. Finlandia Juniorilla ja Tietopöllö-palkin-nolla. Havukaisen ja Toivosen kirjoja on myyty lähemmäs miljoona kappaletta, ja ne ovat ilah-duttaneet lukuisten lasten elämää eri puolilla maailmaa.

Tällä hetkellä Tatu ja Patu -kirjat valmistu-vat Mauri Kunnaksen entisessä kotitalossa Sastamalassa, jossa Havukainen ja Toivonen ovat asuneet tyttärineen jo monta vuotta. Ainon ja Samin visainen tietokilpailu luki-joille on seuraavalla aukeamalla.

Katriina Kauppila

JUHLAVUODEN SUURI OTAVA-VISA!

Hei kaikki visaisten tietokilpailujen ystävät! Kustannusosakeyhtiö Otavan juhlavuoden kunniaksi olemme laatineet juhlavuoden suuren Otava-visan! Vastaa kolmeen tiukkaan Otava-aiheiseen kysymykseen, niin tiedät, loistavatko tähdet sinulle vai oletko ihan kuutamolla.

Kysymys 1

Otavan logossa on taivaankappaleita. Mitä taivaankappaleita ne ovat ja kuinka monta niitä on?

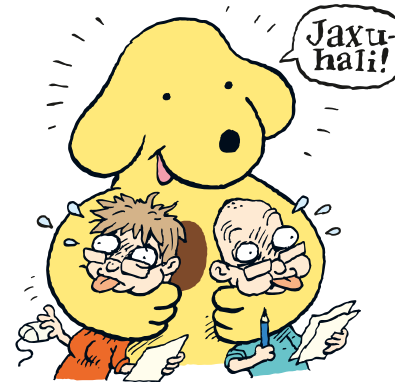
a) Otavan logossa on kaksi kvasaaria, yksi planeetta sekä puolikuu.

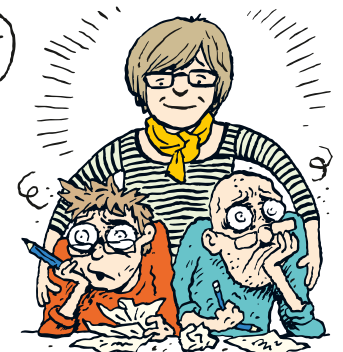
b) Otavan logossa on seitsemän tähteä.

Kysymys 2

Kuka parhaiten auttaa kirjailijaa luomisen tuskan keskellä?

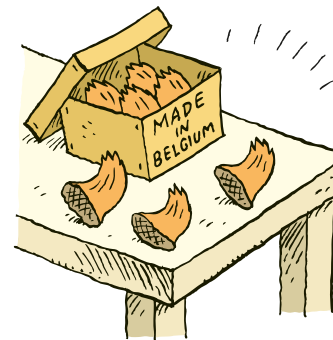
a) Puppe

b) Otavan taitava kustannustoimittaja

Kysymys 3

Mitä tärkeää työtä Kustannusosakeyhtiö Otava tekee?

a) Otava maahantuo belgialaisia hiuslisäkkeitä.

b) Otava kustantaa laadukkaita kirjoja suomalaisille ihmisille.

Vastasitko kaikkiin kysymyksiin oikein? Onneksi olkoon!
Onneksi olkoon myös 125-vuotias Otava!

Riikka Pulkkinen

Vastaus puhelinsoittoon

Suhteeni Otavaan alkoi toukokuussa 2001, kun toimin oppikirjaa tekemässä olleen lukioaikaisen psykologianopettajani sijaisena. Hiukan myöhemmin vein pääsykoematalla Otavaan verokorttini, jotta palkkio sijaisuudesta voitaisiin maksaa. Muistan elätelleeni toisen kerroksen talousosastolla uljaita unelmia: joskus minulle vielä maksetaan romaanin ennakkomaksu tässä samassa huoneessa! Olin juuri lukenut Aila Meriluodon nuoruuden päiväkirjan ja ajattelin, että kirjailijatar luonnollisesti tulee kuittaamaan ennakkonsa hiukset lainella ja kopisee koroissaan Ekbergille syömään leivoksia. Kun hain harjoitteluun suomennetun kaunokirjallisuuden osastolle vuonna 2005, pääsin jo talousosastolta kolmanteen kerrokseen. Minna Castren kysyi, keitä otavalaisia kirjailijoita luen mieluiten. En ollut tehnyt valmistautumista hyvin; jouduin vilkaisemaan Minnan takana kirjahyllyssä näkyvistä kir-

jansellkämyksistä erinäisiä nimiä. Myöhemmin Minna kertoi huomanneensa lunttaukseni, mutta koska olin vilkaisun jälkeen puhunut niin innostuneesti J.M. Coetzeesta, sain paikan.

Harjoitteluaika oli antoisaa. Lukitsin itseni aika ajoin epähuomiossa vessaan. Huonetoverini Mikko Aarne kertoi juttuja Pentti Saarikoskesta ja muista legendoista. Sain tehdä Robert Ludlummin romaaniin takakansitekstin. Minulla oli myös kuttava sisäänpääsy Otavan sisäiseen verkkoon, jossa oli ennakkotekstejä syksyn kirjoista. Kirjallisuus oli vain muutaman klikkauksen päässä! Pelkäsin tosin kirjautuvani sisään puolihuolimattomasti ja muuttavani Anna-Leena Härkösen syksyn uutuuden juonikuvausta. Pihajuhlissa join itseni humalaan ja kerroin Jaakko Hämeen-Anttilalle, että osaan lausua muinaiskreikaksi *Antigonea*. Paljastin Joel Haahtelalle, että minulla on 150 sivua esikoisromaanialmiina. Kun Minna Castrén kesän päätteeksi kysyi, miltä minusta on tuntunut, vastasin kertomalla auliisti kesän aikana läpikäymästäni sydänsurusta. Tajusin Minnan kysymyksen ammatillisen luonteen vasta vuosia myöhemmin.

Mutta, kuinka ollakaan: kaksi vuotta myöhemmin istuin Jaana Koistisen huoneessa ja puhuin toisen kirjani kustannussopimuksesta. Sanoin, että oikeastaan toivon sopimukselta vain yhtä asiaa: että minulle vastataan puhelimeen. Kiinni veti, Jane sanoi. Niin minusta tuli Otavan kirjailija.

Alku oli vaikeaa. Tekstiä ei syntynyt. Tai syntyi, mutta väärälaista. Syntyi 80 sivua abstraktia sotakuvausta preesensmuodossa; luulin tuolloin kirjoittavani sotaromaania. Vaikeasta alusta huolimatta Jane piti lupauksensa, samoin Lotta ja kaksi Anttia: minulle vastattiin aina. Vähä vähältä, kyynel kyyneleeltä ja nauru naurulta romaani nimeltä *Totta* alkoi muotoutua. Tajusin, että minun on kirjoitettava sodan sijaan rak-

kaudesta. *Totta*-romaanin tuskalliselta valmistumistaipaleelta muistan useitakin hyviä hetkiä kumma kyllä ne tulivat aina kaikkein epätoivoisimpien hetkien jälkeen. Muistan, miten Lotta antoi minulle pahvikortille kirjoittamiaan ohjeita romaanin kirjoittamiseksi. Tärkein niistä kuului: »Ei voi kirjoittaa kolmatta romaania kirjoittamatta ensin toista.» Tämä tuli tarpeeseen, sillä jostain syystä oli huomattavasti helpompaa hypätä tekemään muistiinpanoja kolmatta varten kuin viimeistellä vaikea, ellei suorastaan mahdoton toinen romaani. Päätin kuitenkin seurata Lotan neuvoa ja avasin päivä toisensa jälkeen – vastentahtoisesti – *Totta*-kirjani tiedostot.

Muutaman kuukauden jälkeen kirjoittaminen alkoi sujua. Loppusyksystä olo oli jo riemukas, joulun jälkeen suorastaan riehakas. Kun kevät eteni, kirjoittaminen muuttui hybriseksi. Koskaan en ole kokenut vastaavaa riemua ja varmuutta käsikirjoituksen ääressä kuin toukokuussa 2010. Oli kesän ensimmäinen helleaalto, kirjoitin vimmaisesti romaanille uutta loppua ja juoksin iltaisin Seurasaareissa. Samaan aikaan Antti Arnkil luki edellistä – jo vanhentunutta – versiota ja lähetti minulle innostuneita tekstiviestejä *Totta*-kirjan viimeisen editointirupeaman keskeltä: »Istun omenankukkien alla ja luen omenankukista, nämä lauseet ovat pulkkismeja!»

Tietenkin tuli vielä yksi romahdus. Se tapahtui, kun olin jo matkustanut kesäksi New Yorkiin. Mutta jälleen sopimus piti: Jane soitti minulle aikavyöhykkeiden yli rauhoitellakseen. Hän sanoi: »Romaani on hieno ja melkein valmis. Kohta on ilon aika.» Ja ilon aika tuli, elokuussa, kun katsoimme Antin kanssa toisiamme kirjan mennessä painoon: »Oho, me tehtiin romaani.» Ja hiukan myöhemmin, kun Eila lähetti Frankfurtista riemastuneita viestejä, joissa oli kussakin vain yksi sana: Saksa! Italia! Englanti! Espanja!

Seuraavana vuonna kirjoittaminen oli leikkiä. Olin täynnä intoa ja varmuutta. Oli hienoa osallistua otavalaisten iloon *Totta*-kirjani menestyksestä tekemällä uusi kirja. *Vieras*-romaani syntyi vauhdilla, mutta ei sekään tietenkään kivuitta. Kirjoitin romaania lentokoneissa valtamerien yllä, hotelli-huoneissa, esiintymisten takahuoneissa. Vuodesta jäi mieleen väsymys, mutta myös ilo ja hämmennys; pääsin Jeffrey Eugenidesin siivellä kirjallisen kerman black tie -galaan, tapasin Zadie Smithin, joka oli ihana ja Jhumpa Lahirin, joka puhuteli minua alentuvasti. Puhuin Balilla festivaalilavalla naisten seksiviihteestä ja menin jatkoille Four Seasons -hotelliin, jossa oli sademetsän laidalle ulottuva eternity pool. Aika ajoin soitin paniikkipuheluita kustantamoon. Tein tikusta asiaa, jotta olisin kuullut tutun rauhoittavan äänen.

Olen ollut yhden kesän ajan Otavan harjoittelija, muutama vuoden ajan Otavan freelancer-editori ja nyt jo seitsemän vuoden ajan Otavan kirjailija. Mikä otavalaisuudessa on parhainta? Maailmalle suuntautuvista festivaalimatkoista huolimatta parhainta ovat kotimaiset kirjakiertueet. Istua bussissa kirjasyksyn alussa muiden kirjailijoiden kanssa, pelätä ja toivoa, puhua ja humaltua, nauraa. Ajaa Turkuun ja Tampereelle ja ajatella, että ei tämä sittenkään ole niin vakavaa, tämä on kirjallisuutta. Parasta on saada tekstiviestejä kritiikkipäivänä ja nähdä tuttuja kasvoja yleisössä. Parasta on pelätä, mennä Finlandia-palkinnon jakotilaisuuteen, lakata pelkäämästä, kun näkee pöydässä omia ihmisiään, hymyillä, hymyillä niin että valokuvaajat luulevat näkevänsä voittajan. Parasta on hävitä ja syödä omien ihmisiensä kanssa rauhassa liikaa palkintokakkua. Parasta on saada vastaus puhelinsoittoon, kun sitä tarvitsee.

Laila Hirvisaari

Minäkin olen ollut esikoiskirjailija

Yksi neljäkymmentäkolmevuotisen kirjailijanurani hienoimpia lauseita on lause, jonka Väinö Linna sanoi minulle kirjailijanurani alussa. Olimme Miehikkälässä matineassa ja minulle oli varattu paikka eturivissä Linnan ja hänen puolisonsa Kertun vieressä. Minua jännitti kovasti, mutta istuin siihen kuitenkin, vaikka ensin olin ajatellut livahtaa taaemmaksi.

Linna näki jännitykseni ja painoi kätensä kädelleni: »Minäkin olen ollut esikoiskirjailija.»

Se lause kantoi minua pitkään, se kantaa yhä.

Kun nyt jälkepäin ajattelen näitä vuosia, näen selvät ajanjaksot, jotka poikkeavat toisistaan. Ensimmäinen oli esikoiskirjailijan aika, joka minun kohdallani päättyi katastrofiin. En enää tiennyt, mistä kirjoittaa. Tunsin olevani umpikujassa. Silloin Paavo Haavikko sanoi: kirjoita siitä mikä on sinua lähellä. Kirjoita ikään kuin omista isovanhemmistasi, omasta perheestäsi, vaikka voit antaa heille toiset henkilöahmot. Niin alkoi sitten

Kannas-sarja ja sen jälkeen monet muut lähihistoriaan sijoittuvat sarjat. Se oli sitä keskipäivää.

Viimeinen vaihe alkoi, kun aloin kirjoittaa Katariina II:sta. Se oli ollut tulossa kaikessa hiljaisuudessa jo kauan, Kansallisteatterin Katariina-näytelmästä alkaen.

Kaikissa näissä vaiheissa on ollut omat vaikeutensa ja vastuksensa. Suuri helpotus on ollut, kun on saanut jonkin sarjan päätökseen. Mutta ei ole aina ollut helppoa joka syksy innostua uudelleen ja aloittaa uutta kirjaa. Monta kertaa se on tuntunut suorastaan ylivoimaiselta, vaikka en ole halunnut näyttää sitä kenellekään. En ystävilleni, en kustantajallekaan.

Hyvä itsetunto on kirjailijalle välttämätön. Sitä ei voi antaa kukaan, se on hankittava itse. Mitä enemmän minua julkisuudessa haukuttiin, sitä voimakkaammin tunsin, että minun on vain luotettava itseeni. Ilman hyvää itsetuntoa ei voi kirjoittaa.

Muistan, kuinka mietin tätä, kun istuin yksin Espan penkillä, kun olin saanut valtionpalkinnon vuonna 1988. Oli tarkoitus mennä syömään palkinnon kunniaksi, mutta minulle oli unohdettu kertoa minne mentäisiin. Istuin siinä penkillä ja ajattelin menneitä vuosia. Valtionpalkinto oli suuri saavutus. Minusta oli jokin johdatus siinä, että minut oli unohdettu penkille muistelemaan mennyttä ja miettimään, miten siitä eteenpäin.

Karjalaisuus on tietysti ollut minulle läheinen aihepiiri. Olen tutkinut karjalaisten ihmisten kohtaloita: miltä tuntuu kun jää sotaorvoksi, miltä tuntuu kun menettää kotinsa, miltä tuntuu kun saa oman perheen. Muistan miten itse itkin, että minulla ei ollut sisaruksia, ja äkkiä minulla olikin niitä kolme. Kirjailijanurani keskivaiheen opetuksia on ollut suvaitsevaisuus, jokainen eläkään omalla tavallaan. Riitelemistä kestän vanhemmiten yhtä vähemmän.

Onneksi kustantajan kanssa ei ole tarvinnut riidellä. Kaikesta on aina voitu sopia. Minua ei olisi olemassa kirjailijana ilman Otavaa. Aikanaan minusta tuli Otavan kirjailija ihan sattumalta, sitten olen siellä pysynyt. Minulle on ollut tärkeää uskollisuus yhdelle kustantajalle, vaikka ymmärrän kyllä niitäkin, jotka vaihtavat taloa, vaikkapa kustannustoimittajan mukana. Nykyäänhän puhutaan joskus talleista, mutta minä en sellaista sanaa käyttäisi. Ja kun ajattelen kirjailijaystäviäni, ei ole mitään väliä kenen kustantajan kautta he julkaisevat, kaikki ovat samanarvoisia.

Ihmiset ovat olleet tärkeitä Otavassa ja vaikeimpia hetkiä on ollut, kun joku on lähtenyt pois. Mutta minulla on aina ollut siellä todellisia ystäviä, ja ystävyys on säilynyt sittenkin kun he ovat jättäneet Otavan. Jos ajattelen kirjailijanurani kannalta tärkeitä ihmisiä, ensimmäinen on Väinö Linna, joka tietämättään kannusti esikoiskirjailijaa ratkaisevalla tavalla. Keskivaiheessa olivat Hannu Mäkelä ja Paavo Haavikko niitä, jotka tukivat ja auttoivat. Viimeisen vaiheen käynnistäjä oli Maria-Liisa Nevala, joka tilasi Kansallisteatteriin näytelmän. Sitä esitettiin 151 kertaa. Katariina-romaanien toimittaja oli Anja Salokannel, jonka kanssa yhdessä teimme myös Krimin-matkan. Ilman sitä matkaa niitä kirjoja tuskin olisi tai niistä ainakin puuttuisi jotain olennaista. Krimillä tunsin löytäneeni Katariinan sielun.

Helppimman kautta en ole totisesti elämäni elänyt, mutta tämä on ollut minun tieni. Eläytyminen satojen romaanihenkilöiden elämään, yli kymmenen tunnin työpäivät, yksinäisyyden kestäminen ovat joskus vieneet voimat äärimilleen. Pyrkimys aina parempaan kuin edellinen kirja on välttämätöntä, ilman sitä kirjailijan työssä ei olisi mieltä. Koskaan en ole unohtanut tunnetta, jonka koin astuessani esikoiskirjaili-

jana suureen tuntemattomaan. Siksi olen aina yrittänyt sanoa nuorille kirjailijoille jonkin ymmärtävän sanan. Kirjailijan on uskallettava avata portteja, positiivisella asenteella voi auttaa ja rohkaista uusia tekijöitä siinä.

Omaan lapsuudenkotiini kuuluivat kirjat. Isovanhempani ja äitini lukivat ja opastivat minua lukemaan. En osaa kuvitella aikaa, jolloin kirjalla ei olisi merkitystä.

